

تأثیر معلمان ادبیات در شکوفایی استعداد های دانش آموزان

بیرون انداختند و در درس ادبیات تجدید شد. مولوی می گوید:

سخت گیری و تعصب خامی است تا جینی کار خون آشامی است
بسیاری از دانشجویان رشته ادبیات در دانشگاه ذوق و استعدادشان از بین
می رود. سیدحسن حسینی شعر طنزی به همین مضمون گفته:

شاعری وارد دانشکده شد

دم در

ذوق خود را به «نگهبانی» داد

جمع درباره اثبات وجود ازلی گپ می زد

ژنده پوشی طلب برهان کرد

شاعری شعری گفت

عاشقی آه کشید

عارفی هوهو کرد

تاجری دسته چکش را رو کرد

بسیاری از نویسندگان و شاعران به هیچ عنوان گذارشان به کلاس های
ادبیات نیفتاده است. برخی از این افراد پایه گذار مکاتبی هم شدند. نویسندگان
و شاعران قوی و شاخصی داریم که برخی پزشک بودند مثل غلامحسین
ساعدی، بهرام صادقی، تقی مدرسی، گلچین گیلانی، و برخی از رشته های
دیگر. افرادی که داستان ها و اشعارشان در اذهان کودکان ماندگار شد؛ برای
نمونه شعر «بازباران».

برای درس دادن فیزیک و شیمی باید فرمول بدانی، ولی برای ادبیات،
شعر، نویسندگی، نمایشنامه نویسی، سینما نمی توان تعریفی ارائه کرد و پیش
برد. نیما یوشیج شعر را جور دیگری تعریف کرد. پیکاسو نقاشی اش متفاوت
با زمانه خود بود. پایه گذاران مکاتب نگاه تازه ای دارند. باید این ها را تحمل
کرد. اگر «بوف کور» هدایت نبود ما یک چیزی در ادبیات کم داشتیم،
با وجود این خیلی ها با او مخالف بودند. تنها جایی که خلاقیت بروز می کند
ادبیات است.

من مدت کمی معلمی کرده ام در مدرسه و دانشگاه. سعی کرده ام اگر نظر
دانش آموز مطابق عقیده من نبود هم تحمل و پذیرش داشته باشم. معلم باید
تحمل و حوصله داشته باشد و نخواهد افکار و آرزوهایش را از طریق
دانش آموز فریاد بزند.

در کتاب شما که غریبه نیستید خاطره ای نقل کرده ام^۳ از زمانی که ترک
تحصیل کرده بودم، اگر محبت و دلسوزی مدیر مدرسه ام (که در ضمن معلم
انشارم نیز بود) شامل حال من نشده بود، معلوم نبود الان چه سرنوشتی داشتم. او
مرا که ترک تحصیل کرده بودم در کنار خیابان دید و به مدرسه برد و زندگی ام
را متحول کرد. او انسان آزاده ای بود.

هوشنگ مرادی کرمانی^۱

معلم ادبیات خصوصاً معلم انشا تأثیر زیادی در سرنوشت شاگردان دارد.
معلم علاقه مند بی تعصب می تواند با شناختی که از دانش آموز پیدا کرده
استعداد او را تشخیص بدهد. با تیزبینی، خلاقیت دانش آموز را برانگیزد، بر
سر شوق بیاوردشان و موقعیت شکوفایی نویسندگان و شاعران آینده را فراهم
کند؛ مولوی می گوید:

بگذار شکرها را بگذار قمرها را او چیز دگر داند او چیز دگر سازد
من معلم هایی داشتم که چرخ پنجم بودند. مثل تائیری بودند که وقتی چرخ
پنجم می شود، جایگزین می کنند. هیچ وقت معلم انشا تخصصی نبود. هرگاه
معلم درس های دیگر مثل فیزیک و شیمی و ... حوصله درس تخصصی خود
را نداشت و حالش خوب نبود می گفتند برو جای معلم ادبیات و انشا تا حالت
بهتر شود.

گاهی هم افرادی که توانایی جسمی خود را از دست داده بودند به عنوان
معلم انشا جایگزین می کردند. در دوره مدرسه معلمی داشتیم که سگته کرده
بود و نصف بدنش فلج شده بود، سه - چهار ماه به بازنشستگی اش مانده بود،
او را به جای معلم انشا گذاشته بودند. او هم از انشاهای من خوشش می آمد
چون طولانی بود و وقت کلاس انشا را پر می کرد.

گاهی هم بعضی از ناظم های مدرسه را می فرستادند سر کلاس ادبیات و
انشا. ناظم مدرسه ما که آدم تندی بود طبق عادت می گفت باید در انشای خود
از شعر شاعران معروف همچون سعدی یا سخن معصومین استفاده کنید، در
غیر این صورت انشای شما به درد نمی خورد. کاملاً کلیشه ای برخورد می کرد
و به هیچ عنوان خلاقیت را نمی پذیرفت.

برخی از معلمان نسبت به گذشتگان یا برخی مسائل سیاسی، اعتقادی و
غیره تعصب دارند و اگر دانش آموز این موارد را در انشایش به کار ببرد، از نظر
آن ها موفق است. تعصب بی جا باعث دل زدگی و فرار بچه ها از تحصیل
می شود. در میان نویسندگان و شاعران ایرانی و خارجی هستند کسانی که از
مدرسه متنفر شده اند. من در کلاس های انشا خیلی ضربه خوردم. معلم باید
دارای ذوق باشد و کورکورانه قضاوت نکند. همه راه ها به این تعصب ختم
نمی شود. این دانش آموز نیامده تا خواسته های او را فریاد بزند.

در داستان مجید می بینیم که او برای نوشتن انشای «چه کسی بیشتر به مردم
خدمت می کند؟» چقدر اذیت شد. زیرا به نظر مجید^۲ (من)، «مرد شور»
بیشترین خدمت را به مردم می کند. به خاطر همین یک هفته او را از کلاس

۱ نویسنده و عضو شورای علمی گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی

۲ این داستان برگرفته از زندگی واقعی نویسنده است.

۳ این خاطره در همین شماره خبرنامه، ص ۲ و ۳ نقل شده است.

به مناسبت هفته بزرگداشت مقام معلم

محمود - قشنگو - خمیرگیر شده. دیگر توی دکان نانوايي نمی‌خوابد. اتاقي گرفته است توی خانه‌اي. گوشه اتاقش می‌خوابم و کتاب می‌خوانم. تمرین خط می‌کنم.

دیگر خوابگاه شبانه‌روزي نمی‌روم. رفته‌ام و چمدان و کتاب‌ها و دفترم را آورده‌ام اینجا، توی اتاق محمود.

تابستان است. عمو قاسم با زن و بچه و پدرم از جیرفت آمده‌اند کرمان. خانه‌اي اجاره کرده‌اند که سه ماه تعطیل تابستان را بگذرانند. خانه‌شان نمی‌روم. خجالت می‌کشم. می‌ترسم عمو بپرسد چرا رد شدی؟ چرا خوابگاه نمی‌روی؟

بالآخره عمو مرا دم کتاب‌فروشی می‌بیند. سرم را پایین می‌اندازم. خودم را به کتاب‌ها و مجله‌ها سرگرم می‌کنم که رد شود. می‌ایستد. نگاهم می‌کند. خجالت زده‌ام:

- سلام!

عمو جواب نمی‌دهد. قهر است. از همه‌چیز خبر دارد. راهش را می‌گیرد و می‌رود. توی پیاده‌رو دنبالش می‌دوم:

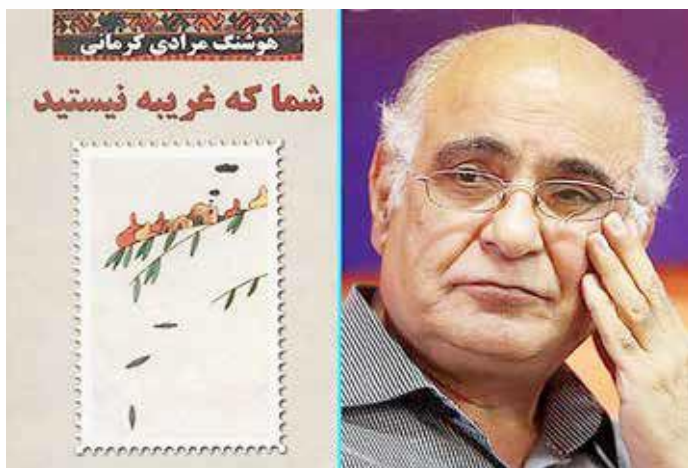
- حالتون چطوره؟ زن عمو خوبه، فرخ خوبه؟ بابام چه کار می‌کنه؟ عمو جواب نمی‌دهد.

- عمو پول بدین، کرایه خونه بدم. من دیگه اونجا نمی‌رم. مدرسه هم نمی‌رم. کار می‌کنم، می‌خوام مدرسه شبانه برم.

عمو با من قهر است راهش را می‌گیرد و می‌رود. دیگر به من امیدی ندارد. هیچ جا بند نمی‌شوم. چند ماه که می‌مانم در می‌روم. سربه‌راه و آرام نیستم. هوایی‌ام.

یادآوری روز معلم تنها بهانه‌اي است برای ارج نهادن این انسان‌های پرمهر و زحمتکش. معلمی هنر است و معلم هنرمند. کسی که هنر عشق ورزیدن را به کودکان می‌آموزد. تنها هدف معلم آموزش علوم نیست، بلکه در کنار آن درس مهر و محبت را به کودکان می‌آموزد و با رفتار و کردار خود الگوی اخلاقی و رفتاری آنان می‌شود.

معلمان امانت‌دار سرمایه‌های مملکت خود هستند که بدون هیچ چشم‌داشتی منتظر به ثمر رسیدن نهال‌های کوچکی هستند که در طول زندگی خود می‌پرورانند. چه بسیار معلمانی که با بذل محبت و جودی خود راهگشای بسیاری از کودکان به‌دوراز محبت خانواده بوده‌اند. گمان نمی‌کنم کسی باشد که در طول زندگی خود خاطرات زیبایی از دوران دانش‌آموزی نداشته باشد. گزافه نیست که بگوییم نقش معلم در زندگی هریک از ما کمتر از پدر و مادر نبوده است. آرزو می‌کنم قلب پرمهر معلمان همیشه پر از عشق و شادی باشد. در اینجا بخشی از کتاب «شما که غریبه نیستید» که داستانی واقعی از زندگی هوشنگ مرادی کرمانی است نقل می‌شود:

یک ماه و نیم از مهر گذشته است. بچه‌ها با کیف و کتاب از جلوی کتاب‌فروشی رد می‌شوند، باهم حرف می‌زنند، می‌خندند، شوخی می‌کنند. من دم کتاب‌فروشی روی حلبی نشسته‌ام و نگاهشان می‌کنم. آقای محزونی مدیر مدرسه جلویم سبز می‌شود. بلند می‌شوم، سلام می‌کنم.

- چرا مدرسه نمی‌آیی، مرادی؟

- ثبت‌نام نکردیم، آقا.

- فردا بیا مدرسه کارت دارم.

آقای محزونی برایم پوشه‌ای درست می‌کند. دوتا عکس، رونوشت شناسنامه و پانزده تومان پول که از جیب خودش می‌دهد. می‌روم سر کلاس. آقای محزونی انشاهای مرا خوانده است. به من گفته بود مثل جمال‌زاده می‌نویسی و من رفته بودم و همه کتاب‌های جمال‌زاده را خوانده بودم. سلیقه‌ام بالا رفته بود و دیگر داستان‌های سوزناک و آبکی نمی‌خواندم. کتاب‌های خوب از نویسندگان خوب می‌خواندم و با دیگران بحث می‌کردم. موقع بحث و نقد و بررسی زور می‌زدم. سرخ و زرد می‌شدم. رگ‌های گردنم می‌زد بیرون. چند وقت بود روشنفکر شده بودم. حرف‌های گنده می‌زدم. هی نویسندگان و کارگردان‌های خارجی را به رخ طرف می‌کشیدم. سارتر، کامو، همینگوی، چخوف، آنتونیونی، هیچکاک، دسیکا، جان فورد بلغور می‌کردم. بی‌آنکه بفهمم و بدانم کی هستند و چه می‌گویند. حتی اسمشان را غلط تلفظ می‌کردم. اما از رو نمی‌رفتم.

معلم‌های انشایمان خوب بودند؛ آقای رضوان بود، که خودش نویسنده بود و برای رادیو کرمان مطلب می‌نوشت. آقای ایرانپور بود، که کتاب‌خوان بود و اهل قلم، که هوایم را داشت، سلیقه و تحملش بالا بود. بچه‌ها که به انشاهای غیرمعمول و عجیب‌وغریب اعتراض می‌کردند، انتقاد تند می‌کردند، ازم دفاع می‌کرد.

آقای نخعی هم بود، سگته کرده بود و نصف بدنش فلج شده بود، تو دفتر مدیر می‌نشست، وقت می‌گذراند تا بازنشسته شود. مدیر فرستاده بودش انشا درس بدهد. نمی‌توانست درست حرف بزند.

جور کلاس انشا را می‌کشیدم. هیچ‌کس حال و حوصله نوشتن انشا نداشت. خیالشان تخت بود که کسی انشاهای بلندبالا می‌نویسد و وقت کلاس را پر می‌کند. انشاهام بیشتر داستان بود. داستان‌هایی از گذشته خودم. از آنچه که می‌دیدم و دیده بودم یا دیگران برایم تعریف می‌کردند. خیال داشتم کتابی بنویسم. داستان‌های کوتاهی که سر کلاس می‌خواندم، جمع می‌کردم و می‌خواستم کتابشان کنم. داستان پسری را نوشته بودم که هر شب مادر مرده‌اش می‌آید پیشش و به حرف‌هایش گوش می‌کند. آقای محزونی صدایم کرد توی دفتر. بغل دفتر انشایم نوشت:

«فرزندم، خوب و جان‌سوز می‌نویسی، بسیار متأثر شدم. چیزهای خوب و زیبا و خنده‌آور هم در زندگی هست. از آن‌ها بنویس و بده بخوانم.» و من داستان دانش‌آموزی را نوشتم که هیچ‌گونه گرفتاری نداشت الا اینکه می‌خواست بداند فرق «خر» و «الاغ» چیست؟ عاقبت دریافته بود خری که خوب تربیت شود، کاه و جو حسابی بخورد، پالان نو داشته باشد و چاق باشد و آدم‌های مهم و معروف و پولدار سوارش شوند می‌شود: «الاغ». ما در شهر «الاغ» کم داریم و خر فراوان است. خرهایی که زیر بار سنگین زندگی فر و فر می‌کنند، چوب می‌خورند، لاغر و مردنی‌اند و واقعاً خرنند. و ته داستان نتیجه گرفته بودم که: پس ما باید بکشیم، درس بخوانیم، زحمت فراوان بکشیم تا بتوانیم خود را بالا بکشیم که زندگی خوبی داشته باشیم خوب بخوریم و خوب بپوشیم تا به ما «خر» نگویند و «الاغ» بگویند. چون الاغ محترم‌تر از خر است.

آقای محزونی و معلم انشا که داستانم را خواندند خندیدند. بچه‌ها خوششان آمده بود. برایم کف زدند.

با دو تا از بچه‌ها «مصطفی‌زاده» و «ثانی» دوست شدم. مصطفی‌زاده نقاشی و خط خوبی داشت و ثانی خوب شعر می‌گفت. روزنامه دیواری راه انداختیم به نام «بهشت سخن» توی آن، مقاله‌ها و داستان‌های پرشوری از وضع مدرسه و اجتماع می‌نوشتیم. کارم گرفته بود. پول نداشتیم آقای محزونی خرج و مخارج روزنامه را می‌داد. قاب و شیشه و مقوا و خط کش و پرگار و مدادرنگی و این جور چیزها.

توی روزنامه چیزهای تندی می‌نوشتیم که خلاف مدرسه بود. تا جایی که دچار سانسور می‌شدم. جلوی مقاله را که می‌گرفتند کاغذ سفیدی رویش می‌چسباندم و می‌نوشتیم «سرمقاله رفت اندر توی کیف!»

مسابقه روزنامه‌نگاری در سطح استان گذاشتند و دانش‌آموزان از مدرسه‌های استان کرمان در آن شرکت کردند. مسابقه توی دبیرستان دخترانه بهمینار برگزار شد. روزنامه دیواری «بهشت سخن» اول شد.

رفتم بالا، کنار رئیس فرهنگ ایستادم، دستم را فشرد و توی بلندگو گفت: «جای بسی خوشبختی است که ما دانش‌آموزانی داریم که مایه افتخارند و...» لوح تقدیری داد و کتاب «پیامبر» به قلم زین‌العابدین رهنما. جماعت توی سالن کف فراوانی برایم زدند و من دلم می‌خواست عموها توی سالن بودند و می‌دیدند.

منبع

- مرادی کرمانی، هوشنگ (۱۳۸۶). شما که غریبه نیستید. تهران: معین. ص ۲۹۵-۲۹۹.

هر چه بگذرد نمکش می‌زند...

نقدی بر جمله‌بندی درس چهارم کتاب فارسی هفتم متوسطه اول

دکتر اصغر شهبازی^۱

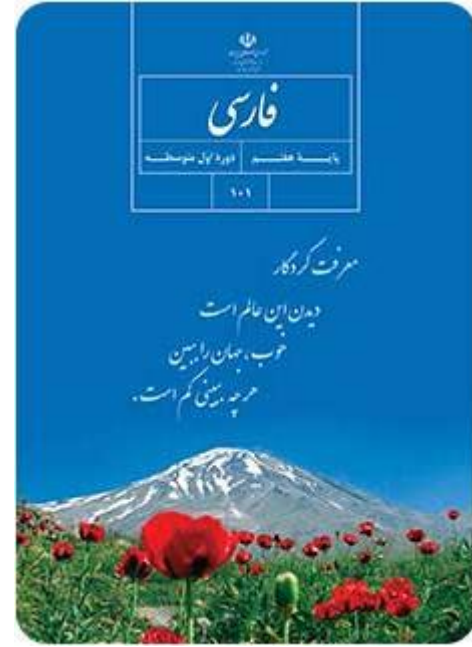
زیبایی شکفتن

دوره نوجوانی، دوران شور و شوق و شکوفایی است. دوره‌ای که بزرگ‌ترها معمولاً با حسرت و آه از آن یاد می‌کنند.

نوجوانی، دوره انتقال از کودکی به بزرگسالی است. تقریباً از یازده سالگی آغاز می‌شود و تا هجده سالگی ادامه می‌یابد که دوره‌ای پرفراز و فرود، بین وابستگی و استقلال است. نوجوانی دوره‌ای شید به رویا و زیبا است. زیبایی و فکشی آن را با کم‌حوصلگی و دنجوری‌های پیوده، زشت و تاریک نکنیم. می‌توانیم از لحظه‌های زندگی لذت ببریم و جویبار باصفا و زلال و گوارای زندگی را گل آلود نسازیم. رابطه و رفتار ما با خود، خانواده و دوستان، بسیار مهم است، چون شخصیت ما را شکل می‌دهد. دوستی خوب است که گفتارش درست و رفتارش پسندیده باشد. در دلش ایمان و مهربانی موج بزند و از چهره و نگاهش امیدواری و نشاط بجوشد. دوست خوب، کیما است. استقلال طلبی، کنجکاو، شوق یادگیری و دانایی و... نوجوان را گاهی ناآرام جلوه می‌دهد.

این جلوه‌های گوناگون نوجوانی هیچ‌کدام پیوده نیستند. ریشه در نیازها و علایق ما دارند. تا می‌توانیم بیاموزیم. این همه کتاب خوب و مطالب آموزشی ما را به سوی خود می‌خوانند. کتاب پُر راز و رمز آفرینش و شکفتنی‌های طبیعت، سرشار از درس‌ها و اندرزهاست. اگر نیروی جوانی و شادابی و چالاک‌گی این دوره را با تأمل، تفکر و بصیرت همراه کنیم به شکوفایی خواهیم رسید. تمیزی و پاکیزگی، آراستگی و پاک‌دلی، ما را با زیبایی‌های جهان پر شکوه الهی همراه و همسایه می‌کند. نوشتن به خط خوش و یادگیری مهارت‌های دلنشین هنری و آفریدن نوشته‌ها و تصاویر زیبا، زندگی را از شکوفه‌های محبت و امید به آینده سرشار می‌سازد.

۳۹

اولین بار که این جمله را شنیدم، درست وقتی بود که فرزندم داشت صدای ضبط‌شده معلم را گوش می‌داد و بر اساس آن املا می‌نوشت. با خودم گفتم یا من اشتباه شنیده‌ام یا معلم دارد اشتباه می‌خواند. املا که تمام شد از فرزندم خواستم تا کتابش را بیاورد و آن جمله‌ها را برایم بخواند. کتاب را آورد و درس را خواند:

نوجوانی، دوره انتقال از کودکی به بزرگسالی است. تقریباً از یازده سالگی آغاز می‌شود و تا هجده سالگی ادامه می‌یابد که دوره‌ای پرفراز و فرود بین وابستگی و استقلال است.

احتمالاً شما نیز تصدیق می‌کنید که چنین جملاتی را فارسی‌زبانان کمتر بر زبان می‌رانند و از این جملات بوی تکلف و تصنع (ساختگی بودن) به مشام جان می‌رسد.

این جملات در بند دوم درس چهارم فارسی هفتم (متوسطه اول) نوشته شده‌اند. وقتی این جملات را می‌خواندم نمی‌دانستم چه کار کنم. یا باید بدون واکنشی از کنار آن‌ها می‌گذشتم یا باید دست‌کم در جایی این مطلب را گوشزد می‌کردم که شما را به خدا این کارها را با زبان فارسی نکنید. راه دوم را برگزیدم. نخست از معلمان و آگاهان حوزه تألیف کتب درسی پرسیدم که نویسنده این متن کیست؟ اغلب گفتند چون در آخر متن، نامی از کسی نیست، نوشته یا دست‌پخت همان مؤلفان کتاب درسی است؛ البته مشخص بودن یا نبودن نویسنده نیز در اصل قضیه تفاوتی نداشت.

اما اصل قضیه چیست و مشکل کجاست؟

آیدگار همه شکوفه‌ها و زیبایی‌ها دوست که همیشه با ما است. پس در همه کارها و کردارها و همه‌گاه و جا او را بیاد آوریم.

خود از زیبایی

- ۱- منظور شاعر از «آسمان مثل یک تیشم شده» چیست؟
- ۲- به نظر شما، چرا بزرگ‌ترها از دوره نوجوانی و جوانی خود معمولاً با حسرت و آه یاد می‌کنند؟
- ۳- «نوجوانی زیباییست»؛ چه کنیم تا زیباتر شویم؟

دانش زبانی

نکته

- به این جمله‌ها توجه نمایید و درباره آنها گفت‌وگو کنید.
- الف) ترگی آمد.
 - آقای مدیر آمد.
 - ب) هوا سرد است.
 - خواهرم خوشحال است.

۴۰

۱ عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان، شهرکرد asgharshahbazi88@gmail.com

اصل موضوع این است که این بند و دو بند دیگر از این درس (بند سوم و بند آخر) ضعف تألیف دارند. ضعف تألیف در نحو کلام که به آن مخالفت قیاس نحوی می‌گویند. (همایی، ۱۳۷۳، ص ۱۱)

می‌دانیم که یکی از نشانه‌های کلام فصیح، سلاست و جزالت، یعنی روانی و استحکام، است و باز می‌دانیم که آفت سلاست، رکاکت است و آفت جزالت، بی‌راهه رفتن. (همان، ص ۱۳-۱۴)

این‌ها را امروز یاد نگرفته‌ایم. سال‌هاست که خوانده‌ایم و داریم به دیگران درس می‌دهیم، اما وقتی در یک گروه، آن‌هم گروه تألیف کتب درسی قرار می‌گیریم و می‌خواهیم درسی یا کتابی تألیف کنیم که بچه‌های یک کشور آن را بخوانند و از آن فارسی‌نویسی یاد بگیرند، جمله‌هایی می‌نویسیم که مصداق بارز سستی و ضعف کلام‌اند.

من از مؤلفان کتاب فارسی هفتم تقاضا دارم خودشان یک بار نه، بلکه چندین بار این بند را بخوانند و بگویند بر اساس کدام آموخته یا دانشی حرف پیوند «که» را بعد از فعل «می‌یابد» آورده‌اند؟ بر چه اساسی نهاد را (نوجوانی) این‌گونه حذف کرده‌اند که خودشان هم متوجه ازهم‌پاشیدگی جمله نشده‌اند؟ برای برطرف شدن این اشکال، ناگزیرم مطالب زیر را بیان کنم به این امید که مؤلفان باتوجه به این مطالب، متوجه اشکال جمله‌بندی این درس کتاب فارسی بشوند.

حرف «که» دست‌کم پنج کاربرد دارد:

۱- به معنی «کس» و بعد از «هر»: هر که آمد، سر جایش نشست. «هر که»، معادل «هر کس که» است؛ یعنی «که» موصول پس‌از آن حذف شده است.

۲- به معنی «از»: به نظر من صلح بهتر که جنگ؛ به نظر من صلح بهتر از جنگ است. (شریعت، ۱۳۷۶، ص ۱۴۳)

۳- به معنی «که» موصول و آن وقتی است که قبل از «که»، اسم یا ضمیری می‌آید و پس‌از آن جمله‌ای (جمله موصولی) که به صفت تأویل می‌شود. در تمام جملات زیر، حرف «که»، موصولی است:

(الف) آن پسری که دیدی برادر من بود: آن پسر دیده‌شده برادر من بود.

(ب) تو آن کتاب به آن گندگی را [که] روی میز [است] نمی‌بینی؟ تو آن کتاب گنده روی میز را نمی‌بینی؟

(ج) کسی که بلیت ندارد، سوار اتوبوس نشود: هر کس بدون بلیت، سوار اتوبوس نشود.

(د) مردی که روزنامه می‌خواند، دوست من است: مرد روزنامه‌خوان دوست من است.

(ه) او از کاری که کرده است، پشیمان خواهد شد: او از کار انجام‌داده/ کرده، پشیمان خواهد شد.

(و) کتابی را که دوست داشتیم، خریدم: کتاب دوست‌داشتنی / موردعلاقه‌ام را خریدم.

به‌طور خلاصه، اگر جمله مرکب ساخت زیر را داشته باشد، حرف «که» از نوع موصولی است و جمله وابسته به صفت تأویل می‌شود:

اسم / ضمیر + ی + که + جمله وابسته + جمله هسته (وحیدیان کامیار و عمرانی، ۱۳۹۸، ص ۱۱۷)

البته گاهی نظم جملات موصولی چنین نیست، اما با کمی دقت می‌توان فهمید که موصولی‌اند، مانند جملات زیر:

(الف) مردی را دیدم که کیف بزرگی داشت: مردی را که کیف بزرگی داشت دیدم: مرد دارای کیف بزرگ را دیدم.

(ب) با صاحب باغی آشنا شو که در آن رفتیم: با صاحب باغی که در آن رفتیم آشنا شو: با صاحب باغ رفته در آن آشنا شو.

(ج) حافظ نه غلامی است که از خواجه گریزد: حافظ غلامی که از خواجه گریزد نیست: حافظ غلام گریزان از خواجه نیست.

(د) میازار موری که دانه‌کش است: موری را که دانه‌کش است، میازار: مور دانه‌کش را میازار.

۴- به معنی «که» ربط (بیانی / تعلیلی و آن وقتی است که جمله وابسته، در اصل یکی از ارکان جمله هسته است؛ به عبارت دیگر، جمله وابسته، جزئی از جمله هسته است که گسترش یافته و به جمله (جمله وابسته) تبدیل شده است، چنانکه در مثال‌های زیر دیده می‌شود:

(الف) شنیده‌اید که علی از مسافرت برگشته است؟ برگشتن علی از مسافرت را شنیده‌اید؟ (جمله وابسته به مفعول جمله هسته تأویل می‌شود.)

(ب) من می‌دانستم که پدر از مسافرت برگشته است: من برگشتن پدر از مسافرت را می‌دانستم. (جمله وابسته به مفعول جمله هسته تأویل می‌شود.)

(ج) بدیهی است که ما همه متحد هستیم: متحد بودن همه ما بدیهی است. (جمله وابسته به نهاد جمله هسته تأویل می‌شود.)

(د) مشکل بود که آن‌ها از رودخانه بگذرند: گذشتن آن‌ها از رودخانه مشکل بود. (جمله وابسته به نهاد جمله هسته تأویل می‌شود.)

(ه) می‌ترسم که به گناه آلوده شوم: از آلوده شدن به گناه می‌ترسم. (جمله وابسته به متمم جمله هسته تأویل می‌شود.)

(و) علی بود که در خیبر را کند: علی کننده در خیبر بود. (جمله وابسته به مسند جمله هسته تأویل می‌شود.)

(ز) به بیمارستان رفتم که پدر را عیادت کنم: برای عیادت پدر به بیمارستان رفتم. (جمله وابسته به متمم قیدی جمله هسته تأویل می‌شود.)

البته گاهی جمله بعد از حرف ربط «که» در حکم بدل یا مضاف‌الیه است:

اشکال این نوع جمله‌نویسی از آنجاست که مؤلفان خواسته‌اند بدون آگاهی از نقش و کارکرد حروف پیوند، تعدادی جمله ساده را به هم وصل کنند و نتیجه کار ایشان چیزی جز تکلف و تصنع نشده است؛ به‌ویژه در بند اخیر که کلمه «گاه» را به معنی «زمان» اراده کرده‌اند و احتمالاً نمی‌دانسته‌اند که دانش‌آموزان کلاس هفتم «گاهی» را در این معنی می‌شناسند نه «گاه» را و این نوع بازی با واژه‌ها را نمی‌پذیرند.

در آخر باید بگویم این نوع کتاب نوشتن، که البته کتاب نوشتن نیست، مرا به یاد مثلی انداخت که از آن برای عنوان این نوشته استفاده کردم: هر چه بگردد نمکش می‌زند/ وای به روزی که بگردد نمک

منظورم این است که بچه‌های ما قرار است از طریق این کتاب‌ها فارسی‌نویسی را هم یاد بگیرند. وقتی برخی از درس‌های کتاب فارسی را کسانی می‌نویسند که خودشان نخستین قواعد زبان را مراعات نمی‌کنند، چه انتظاری می‌توان داشت که فردا دانش‌آموزان ما متن‌های سلیس و استوار بنویسند؟ خدا رحمت کند فروغی را که هشتاد سال پیش در برابر چنین عبارت‌نویسی‌هایی می‌گفت: «جوانان ما در این دوره از این عبارات، فارسی می‌آموزند. حال قیاس بفرمایید که اگر همین روش پیش برود، ده سال دیگر زبان فارسی چه حال خواهد داشت؟». (فروغی، ۱۳۵۴، ص ۱۶۶)

منابع

- فارسی پایه هفتم دوره اول متوسطه (۱۳۹۹). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی. مؤلفان: حسین قاسم‌پور مقدم، فریدون اکبری شلدره، معصومه نجفی، محمدرضا سنگری، علیرضا چنگیزی، زهرا سلطانی مطلق.
- شریعت، محمدجواد (۱۳۷۶). دستور زبان فارسی. چ ۷. تهران: اساطیر.
- فروغی، محمدعلی (۱۳۵۴). مقالات فروغی، ج ۱. به کوشش حبیب یغمایی. تهران: توس.
- وحیدیان کامیار، تقی و غلامرضا عمرانی (۱۳۹۸). دستور زبان فارسی ۱. چ ۲. تهران: سمت.
- همایی، جلال‌الدین (۱۳۷۳). فنون بلاغت و صناعات ادبی. تهران: هما.

الف) تو که دوست چندساله من هستی، چرا این فکر را می‌کنی؟ تو، دوست چندساله من، چرا این فکر را می‌کنی؟ (جمله وابسته به بدل تأویل می‌شود).

ب) انتظار نداشتم که شما زود بیایید: انتظار زود آمدن شما را نداشتم. (جمله وابسته به مضاف‌الیه جمله هسته تأویل می‌شود).

حال با این توضیحات به سراغ جمله درس چهارم کتاب فارسی هفتم می‌رویم:

نوجوانی، دوره انتقال از کودکی به بزرگسالی است.

[نوجوانی / دوره نوجوانی] تقریباً از یازده‌سالگی آغاز می‌شود

و تا هجده‌سالگی ادامه می‌یابد.

تا اینجا مشکلی نیست، اما پرسش اینجاست که جمله بعد؛ یعنی جمله «که دوره‌ای پرفراز و فرود بین وابستگی و استقلال است.» بر چه اساسی با حرف «که» به جمله‌های قبل پیوند خورده است، درحالی‌که باید می‌نوشتند: و کل بند به این شکل ویرایش شود: نوجوانی، دوره انتقال از کودکی به بزرگسالی است. این دوره تقریباً از یازده‌سالگی آغاز می‌شود و تا هجده‌سالگی ادامه می‌یابد. نوجوانی / این دوره، دوره‌ای پرفراز و فرود بین وابستگی و استقلال است.

این اشکال در بند سوم نیز وجود دارد: رابطه و رفتار ما با خود، خانواده و دوستان بسیار مهم است، چون شخصیت ما را شکل می‌دهد. در این جمله هم حرف پیوند، خوب به کار نرفته است.

در بند آخر این درس، اشکال به شکل دیگری دیده می‌شود: آفریدگار همه شکوفه‌ها و زیبایی‌ها اوست که همیشه با ماست. پس در همه کارها و کردارها و همه گاه و جا او را به یاد بیاوریم.

آفریدگار همه شکوفه‌ها و زیبایی‌ها اوست که همیشه با ماست. پس در همه کارها و کردارها و

همه گاه و جا او را به یاد بیاوریم.

آموزش املا و انشای فارسی در مدارس (۳) ضرورت آموزش معناشناختی واژگان عربی در فارسی

دکتر سیده‌زیبا بهروز^۱

اهمیت آموزش زبان عربی

پیوند دیرین زبان عربی با زبان فارسی انکارناپذیر است و هرچند استفاده از جایگزین‌های فارسی رویکرد اصلی در کتاب‌های درسی است، گنجینه واژگان یک زبان بخشی از هویت آن است؛ به‌ویژه آنکه لغات عربی در اسناد و متون کهن جایگاه خاصی دارند، و اکنون نیز دلیلی برای کنار نهادن آن‌ها وجود ندارد. از سوی دیگر، بنا بر برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، «زبان و ادبیات فارسی با زبان عربی درآمیخته است و آشنایی با زبان عربی در یادگیری زبان فارسی تأثیر خواهد داشت». (برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱: ۲۳) پس لازم است در آموزش این زبان دست‌کم برای تقویت زبان فارسی افراد با جدیت تلاش شود.

دانش‌آموز به همان اندازه که نیاز دارد واژه لاتین را بیاموزد و برابر نهاد فارسی آن را نیز بشناسد و به کار بندد، حتی بیش از آن، نیاز دارد که وام‌واژه عربی را بشناسد تا در صورت نیاز گزینه مناسب فارسی آن را به کار بندد؛ مثلاً لازم است که معنا، نوشتار و موارد کاربرد واژگانی چون «مصاحبه»، «مباحثه»، «مناظره»، «مشاجره»، «محواره» و «مکالمه» و از این دست را بداند تا بتواند، در صورت وجود، جایگزین فارسی مناسبی برای آن‌ها انتخاب کند؛ اما این واژگان برابر نهاد فارسی دیگری جز «گفتگو» ندارند؛ درحالی‌که در زبان‌های دیگر مثل انگلیسی و ترکی برای هر یک از آن‌ها دست‌کم یک یا دو معادل وجود دارد. (جدول ۱)

جدول ۱. قیاس واژگان با قرابت معنایی در چهار زبان

عربی	مکالمه	محواره	مصاحبه	مباحثه	مناظره	مشاجره
انگلیسی	conversation, talk	dialogue, communication	interview	discussion, argument	debate	dispute, polemic
ترکی	konuşma	iletişim	görüşme, danışmak	tartışma	çekişme	anlaşmazlık
فارسی	گفتگو	گفتگو	گفتگو	گفتگو	گفتگو	بگومگو

درواقع، زبان فارسی برای آن معانی خاص، واژگان عربی را برگزیده و آن‌ها را فارسی‌سازی کرده است؛ به‌گونه‌ای که حتی این واژگان عربی تبار در زمره واژگان پایه زبان فارسی درآمده‌اند و واژگان کمتر رایج دیگری چون مناقشه و مجادله و منازعه و ... در فرهنگ‌ها با استفاده از این واژگان پایه توضیح داده می‌شوند. این نکته مؤید اهمیت یادگیری این زبان و ویژگی‌های ساختاری آن است.

شکل ۱. شبکه مشتقات عربی در فارسی از ریشه «نظم»

وام‌واژه‌های عربی در زبان فارسی سهم بالایی از خطاهای املائی را شامل می‌شوند. در کتاب‌های درسی، چه کتاب‌های مربوط به زبان فارسی چه زبان عربی، اشتراکات لغوی عربی و فارسی آن‌طور که باید برجسته و شناسانده نشده است. همچنین از راهبردهای آموزشی متناسب با هر یک از این دو زبان اثری دیده نمی‌شود. همان اندازه که ساختار چینی و ریاضی‌وار واژگان در زبان فارسی با عملکرد نیمکره چپ مغز سازوار است، ساختار پیچشی و سیال واژگان در زبان عربی با نیمکره راست مغز مناسبت دارد. در همین خصوص، دگرگونی ریشه در مشتقات این زبان و نیز نقش اساسی حرکت‌ها (صداها) کوتاه که نوشته نمی‌شوند از عواملی است که تعاملات هوش مصنوعی با زبان عربی را نسبت به زبان انگلیسی با چالش‌های بزرگ همراه ساخته و از این نظر، جزو زبان‌های سخت محسوب می‌شود. (Yasmin-Yousef, 2019, 10-1) از این رو روش‌های تدریس این دو زبان نمی‌تواند کاملاً یکسان باشد و در این باره دانش و خلاقیت معلمان مهم‌ترین نقش را دارد.

^۲ مصادر باب مفاعله یکی از گروه‌های وام‌واژه‌های عربی هستند که در زبان فارسی غالباً تا تأیید پایانی آن‌ها به کسر و در مواردی نیز به «تاء» بدل شده است.

^۱ پژوهشگر فرهنگستان زبان و ادب فارسی، گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی

۳- روش‌های تدریس

به یقین، جایگاه زبان مقصد در مناسبت با زبان مبدأ و هدف از آموزش آن در انتخاب و ابداع روش‌های تدریس زبان بسیار مؤثر است. آموزش زبان عربی در مدارس فارسی‌زبان با هدف و رویکرد ویژه‌ای قرین است؛ اما در اینجا با در نظر گرفتن هدف آموزش وام‌واژه‌ها و کاربرد آن‌ها در زبان فارسی به نظر می‌رسد یادگیری عربی بر دو پایه ریشه‌شناسی و معناشناسی استوار باشد. از آنجاکه ریشه لغات در زبان عربی به راحتی زبان فارسی و انگلیسی قابل تشخیص نیست، آموزش مبتنی بر تعریف معناشناختی و گردآوری مشتقات مربوط به ریشه‌های لغات عربی پیشنهاد می‌شود.

۳-۱. روش معناریشه‌شناختی

یکی از این روش‌ها می‌تواند تعریف واژگان از طریق استفاده از ریشه آن‌ها باشد، چنانچه ریشه در تعریف به نحوی درج شود، و معلم سعی کند معنا را به ریشه مرتبط کند، دانش‌آموز با دانستن ارتباط کلمه با ریشه آن، مفهوم اشتقاق را درمی‌یابد و به راحتی می‌تواند در موارد نیاز معنای کلمه را در بافت‌های مختلف به یاد آورد. زیرا بدین ترتیب به سادگی ارتباط صورت‌های مشتق از آن ریشه، املائی درست آن را به یاد می‌آورد؛ مثلاً با دانستن اینکه «نظم» چه معنایی دارد، املائی تمام واژگانی که از این واژه مشتق شده‌اند در ذهن فراخوانی می‌شود. (جدول ۲) از مزیت‌های دیگر این شیوه آن است که مهارت فهم معنی واژگان و مشتقات جدید نیز در دانش‌آموز تقویت می‌شود. بدین ترتیب، او قادر خواهد بود درباره درستی و نادرستی در استفاده از آن‌ها استدلال کند و از کاربردهای خطا با دلایل زبانی و منطقی دوری جوید.

جدول ۲. تعریف ریشه‌شناختی مشتقات از ریشه «نظر»

واژه	تعریف	واژه	تعریف
* نظر	نگرش، دیدگاه، دید، چشم، نگاه	* نظر کردن	نگریستن، نگاه کردن
۱. ناظر	نظرکننده	۷. انتظار	نظر به چیزی یا راهی داشتن
۲. منظور	موردنظر	۸. منتظر	آن‌که نظر به چیزی یا راهی دارد
۳. منظر	جای نظر کردن	۹. نظریه	نظر علمی (اثبات شده)
۴. منظره	جایی خوشایند نظر انداختن	۱۰. نظریه پرداز	کسی که نظر علمی دارد
۵. مناظره	تبادل نظر	۱۱. نظارت	زیر نظر داشتن
۶. مناظر	جای‌های نظر انداختن	۱۲. نظاره	نظر کردن

بدیهی است پیوستن برخی از واژگان عربی به فارسی نافی اصول و قواعد ماهوی آن‌ها در آن زبان نیست؛ از این رو، اگر کسی بخواهد فارسی‌دان خوبی باشد، ابتدا باید عربی خوب بداند. تنها در این صورت است که افراد می‌توانند در حرفه خود موفق باشند؛ برای نمونه، در حوزه‌های تخصصی مثل حقوق هنوز استادان و کارشناسانی هستند که مثلاً تفاوت «ضرب و جرح» و «ضرب و شتم» را نمی‌دانند و آن‌ها را به جای هم به کار می‌برند یا ناگزیر به استدلالات و قضاوت‌های غلط درباره آن‌ها می‌شوند. به طور کلی، در مورد آموزش واژگان عربی در مدارس، سه حیطة نیازمند بازنگری است که در اینجا مطرح می‌شود.

۱- محتوا و ساختار متون کتاب‌های فارسی

محتوای کتاب‌های درس فارسی در دهه نود نسبت به دهه‌های پیشین مانند دهه پنجاه به دلیل افزوده شدن متون ادبیات معاصر تغییرات چشمگیری یافته است. همچنین رویکرد جدید به تحلیل متن و نگرش چندجانبه به متون نیز از سوی دیگر روش‌های تدریس درس فارسی را تحت الشعاع خود قرار داده است. با مقایسه یکی از کتاب‌های فارسی سال ۱۳۵۰ با کتاب فارسی در همان پایه در سال ۱۳۹۹ و محاسبه سرانگشتی مشخص شد که در کتاب فارسی ۱۳۵۰ از تعداد ۱۱۶۶ واژه دشوار که در توضیحات آمده ۸۰۲ لغت عربی بوده است اما در کتاب فارسی ۱۳۹۹ حدود ۴۸۷ واژه در توضیحات آمده که ۲۴۲ واژه آن عربی است. برخی از متون با واژگان پرشمار عربی مثل *ادب‌الوجیز* و *اخلاق ناصری* در دوران معاصر حذف شده‌اند و اشعار نو و متون داستانی فارسی جای آن را گرفته است. تفاوت دیگر در سبک تألیف کتاب‌های جدید است؛ در آن کتاب‌ها تأکید فراوانی بر یادگیری لغت و معنای آن می‌شده است. تمام دروس با توضیحات یا کلمه و ترکیب‌های تازه همراه بودند و دانش‌آموز برای فهم متن ابتدا معنای تک‌تک واژگان را می‌آموخت اما در نسل جدید کتاب‌ها، این واژگان جزو پیوست شده‌اند و توجه دانش‌آموز را جلب نمی‌کنند. همین عوامل و در کنار آن تغییر رویکرد معلمان باعث شده است که سواد عربی و در نتیجه فارسی دانش‌آموزان افت پیدا کند.

۲- دروس مربوط به زبان عربی

باتوجه به لزوم آموزش قرآن در دوره ابتدایی و نیز آغاز آموزش زبان عربی از دوره اول متوسطه، بستر مناسبی فراهم است تا دانش‌آموز بتواند در این مسیر موفق شود. با وجود این نیاز است که بحث تأثیر زبان عربی در فارسی به وضوح طرح شود تا حساسیت امر برای دانش‌آموزان آشکار گردد. این مهم به نظر می‌رسد که با تأکید بر کاربرد و یاددهی بیشتر اشتراکات لغوی فارسی و عربی در کتاب‌های درسی و نیز در کلاس‌های درس برآورده شود.

۲-۳. روش گردآوری مشتقات

در این روش، معلم با آموزش نخستین واژه از یک مجموعه اشتقاقی عربی مثل واژه «تمام» و توضیح درباره ساختار و ریشه آن (تمم)، دانش‌آموزان را با یک یا دو اشتقاق دیگر از آن مثل «اتمام» و «تام» آشنا می‌سازد و گردآوری دیگر مشتقات موجود از آن ریشه را که در زبان فارسی نیز به کار می‌رود به عهده دانش‌آموزان می‌گذارد. (شکل ۳) این روش افزون بر اینکه واژگان یک حوزه معنایی با ریشه واحد را محور قرار می‌دهد، یک فعالیت پژوهشی خرد نیز محسوب است که دانش‌آموز در این مسیر با زوایای آن آشنا می‌شود و روحیه جستجوگری نیز در او پرورش می‌یابد. استفاده از فضای مجازی و نرم‌افزارهای مختلف متنی نیز جنبه دیگری از کاربرد این روش است. همچنین، در این روش دانش‌آموز نیاز دارد که به فرهنگ‌های گوناگون مراجعه کند و کار با آن‌ها را نیز بیاموزد و به فراگیر و جوینده‌ای خودانگیز تبدیل شود. از این رو، معلم در این روش قدرت انتخاب از میان ابزار و امکانات گوناگون را دارد و نیز می‌تواند علایق دانش‌آموزان را بسنجد و از آن‌ها در موارد نیاز نظرخواهی کند و آن‌ها را به فعالیت و ابتکار وادارد.

شکل ۲. واژگان مشتق از ریشه «تمم»

۳-۳. روش تلفیقی

بدیهی است شیوه سوم نیز می‌تواند تلفیقی از دو روش پیشین باشد که قطعاً نتیجه بهتری خواهد داشت؛ بدین ترتیب معلم می‌تواند گردآوری واژگان مشتق از یک ریشه خاص را که در زبان فارسی رایج است به تعدادی از دانش‌آموزان بسپارد و ارائه تعریف مبتنی بر ریشه در هر یک از آن واژه‌ها را به گروه‌های دیگر و از آن‌ها بخواهد که به‌طور هفتگی جدولی در این خصوص به ابتکار خودشان بکشند و بر دیوار نصب کنند.

پرواضح است که روش‌های مذکور در نهایت زمانی کارآمد خواهد بود که معلم در بازه‌های زمانی معین یا پس از گردآمدن تعدادی خاص واژه، از دانش‌آموزان ارزیابی به عمل آورد و آزمونی مبتنی بر جمله یا متن با کاربرد آن لغات طراحی کند.

در کتاب‌های درسی

چه کتاب‌های مربوط به زبان فارسی چه زبان عربی

اشتراکات لغوی عربی و فارسی آن طور که باید

برجسته و شناسانده نشده است

همچنین از راهبردهای آموزشی متناسب با هر یک از این دو زبان اثری

دیده نمی‌شود

منابع

- دبیرخانه طرح تولید برنامه درسی (۱۳۹۱). برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران. تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.
- فارسی (۲) پایه یازدهم دوره دوم متوسطه (۱۳۹۹). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش، تهران، شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی، مؤلفان: حسین قاسم پورمقدم، فریدون اکبری شلدره، شهناز عبادتی، عباسعلی وفایی و محمدرضا سنگری.
- فارسی برای سال پنجم طبیعی و ریاضی و خانه‌داری (۱۳۵۰). تهران: وزارت آموزش و پرورش. مؤلفان: بدیع‌الزمان فروزانفر، عبدالحسن گلشن ابراهیمی، عبدالحسین زرین‌کوب، حسین بحرالعلوم، منوچهر آدمیت.
- Yasmin, Delal & Yousef, Tarik, "Speech and Language Technologies for Arabic", *Arabic Speech*, Qatar Center for Artificial Intelligence (QCAI) of Qatar Computing Research Institute (QCRI). April 29th and 30th 2019 Doha, Qatar, 1-10.

کتاب‌های درسی زبان و ادبیات فارسی از گذشته تا حال (۳) آموزش مکتب‌خانه‌ای (دوره قاجار تا پهلوی اول)

فرناز صادقی^۱

دوره قاجاریه

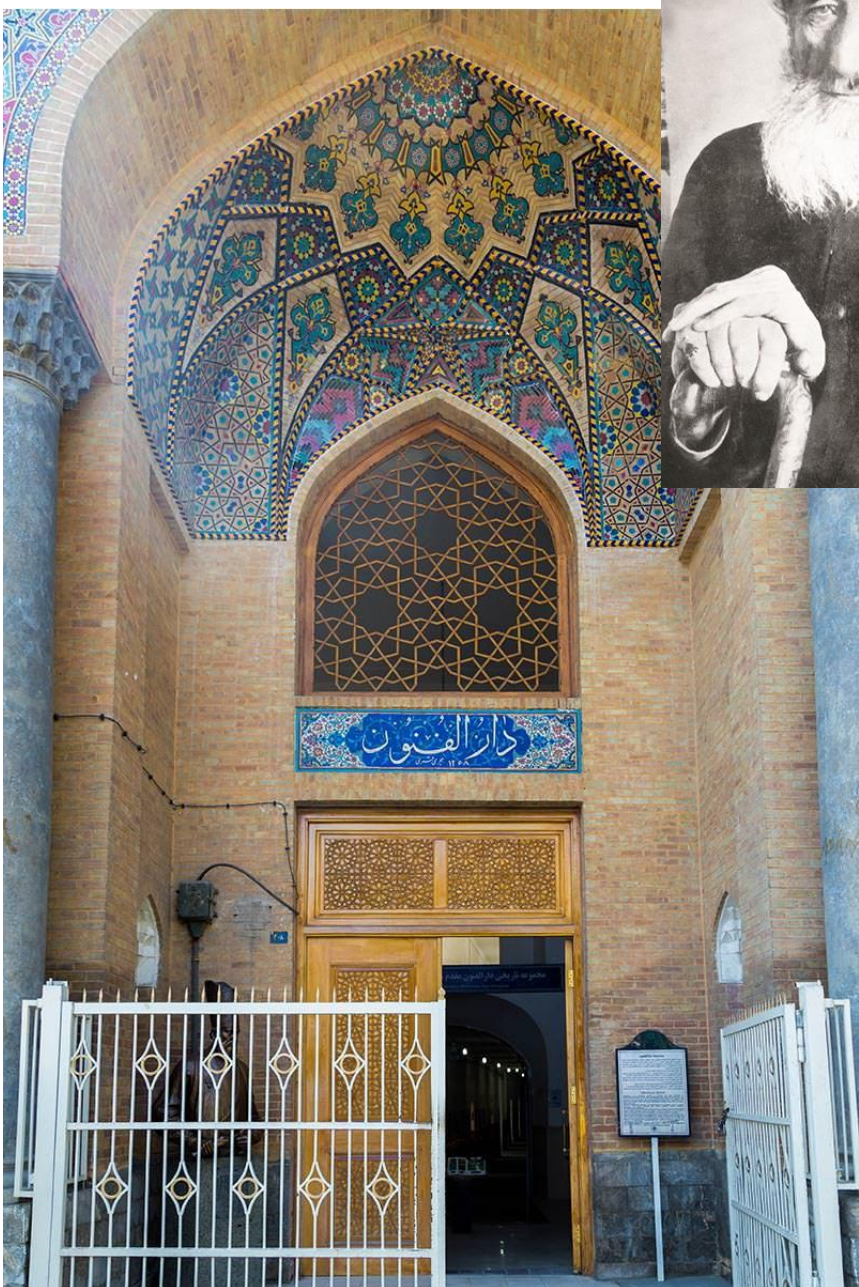
در دوره قاجار ارتباط دربار با کشورهای اروپایی، زمینه‌ساز ایجاد تمدن به سبک اروپایی و تغییر شیوه‌های آموزشی شد. (ذوالفقاری، ۱۳۹۱، ص ۲۷) در این دوره همچنان که مکتب‌خانه‌ها و مدرسه‌های قدیمی در ایران به حیات خود ادامه می‌دادند، حوزه‌های جدیدی نیز به وجود آمدند. (صدیق، ۱۳۵۵، ۱۹۲) پیشرو نوگرایان و تجددخواهان عباس میرزا، ولیعهد فتحعلی شاه قاجار بود و به همت او تعدادی از دانشجویان برای ادامه تحصیل به خارج از کشور اعزام شدند. همچنین مدرسه‌های میسیونری در پایتخت و چند شهر دیگر تأسیس شدند. (صدیق، ۱۳۵۵، ص ۱۹۲؛ ذوالفقاری، ۱۳۹۱، ص ۲۷) وجود مکتب‌خانه‌ها و مدرسه‌های قدیمی از یکسو و اعزام دانشجویان به خارج از کشور و تأسیس مدرسه‌های میسیونری از سوی دیگر، دو نظام متفاوت آموزشی را در تقابل یکدیگر قرار داد و وضعیتی پیش آورد تا دولت اندک‌اندک نهادهای آموزش و پرورش را در حیطه قدرت خود قرار دهد. (تکمیل همایون، ۱۳۸۵، ص ۵۲)

در این دوران روش آموزشی مکتب‌خانه‌ای نیازهای رو به رشد جامعه را برآورده نمی‌کرد. بدین سبب اصلاحات آموزشی توجه افراد دولتی همچون امیرکبیر و افراد خیرخواه و میهن‌دوست دیگر را به خود جلب کرد. یکی از این افراد میرزا حسن رشیدیه بود که در سال ۱۳۰۰ در شهر ایروان آذربایجان که در آن زمان جزو ولایات ایران محسوب می‌شد، اولین مدرسه‌اش را دایر کرد. (کشاورزی، ۱۳۸۲، ص ۱۴۹-۱۵۰) به دنبال آن در مشهد، تبریز، تهران و دیگر شهرها مدارس دیگری تأسیس شد. (همو، ص ۱۵۱) علاوه بر آن مدارس نیز توسط برخی از افراد بانفوذ همچون میرزا حسین خان سپهسالار^۲ یا برخی از خارجیان^۳ تأسیس شد. (ص ۱۵۳-۱۵۴)

۱ هیئت علمی فرهنگستان زبان و ادب فارسی، گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی

۲ «مدرسه مشیریه» برای تدریس زبان‌های خارجی؛ و «مدرسه سپهسالار» برای تحصیل علوم دینی در تهران به همت او تأسیس شد.

۳ برای نمونه به مدرسه پسرانه و مدرسه دخترانه آمریکایی در ارومیه؛ مدرسه سن‌لویی در چند شهر دیگر تأسیس شدند.

دارالفنون اولین مدرسه جدید دولتی بود که از خزانه عمومی تأسیس گردید و از عوامل مهم تجدد و تحول آموزشی در ایران به شمار می‌رود. (صدیق، ۱۳۵۵، ص ۱۷۵) استفاده از معلمان اتریشی، فرانسوی، هلندی و لهستانی حرکت جدیدی در تاریخ فرهنگی ایران آغاز شد. (کشاورزی، ۱۳۸۲، ص ۱۵۰) فارغ‌التحصیلان این مدرسه چون اغلب از خانواده‌های متنفذ بودند توانستند معارف جدید اروپا را میان طبقات بالا و متوسط جامعه منتشر کنند. (صدیق، ۱۳۵۵، ص ۱۷۶) به دنبال دارالفنون مدارس دیگری نیز به وجود آمدند؛ همچون «مدرسه نقاشی مجانی»، «مدرسه مشیریه»، «مدرسه فلاحی مظفری». این اقدام دولت را به مسئله آموزش و نقشی که باید در آن داشته باشد متوجه ساخت. (تکمیل همایون، ۱۳۸۵، ص ۵۲) هرچند توسعه مدارس جدید به‌کندی صورت گرفت و تا سال ۱۳۱۳ در تمام کشور بیش از هجده مدرسه جدید وجود نداشت. (صدیق، ۱۳۵۵، ص ۳۵۷-۳۶۰)

دوره افول مکتب‌خانه: در سال ۱۳۰۴ سلطنت قاجار به پایان رسید و دوره سلطنت پهلوی اول (۱۳۰۴-۱۳۲۰) آغاز شد. (صدیق، ۱۳۴۷، ص ۱۶۸) با شروع سلطنت پهلوی تغییراتی در نظام آموزشی مکتب‌خانه و مدارس آن زمان به وجود آمد. وزارت فرهنگ با تأسیس دبستان‌های جدید، از تشکیل مکتب‌خانه‌های سنتی جلوگیری به عمل آورد و به بهانه‌های گوناگون که بعضی درست نیز بود (وضع بهداشتی مدارس و مکتب‌خانه‌ها، تنبیه بدنی و غیره) سعی داشتند بر این نهاد آموزشی سنتی نظارت داشته باشند. (تکمیل همایون، ۱۳۸۵، ص ۸۲) در دوره رضاشاه، با ایجاد ارزش تحصیل در مدارس جدید دولتی و بی‌ارزش کردن تحصیل در مکتب‌خانه‌ها، از اعتبار مکتب‌خانه‌ها کاسته شد. (همو، ص ۸۵)

نظارت دولت بر آموزش و پرورش

چند سال پس از تشکیل وزارت علوم، در شعبان سال ۱۳۲۵/ق/۱۲۸۶ش، اصل نوزدهم قانون اساسی به تصویب رسید و به‌موجب آن مقرر شد «تأسیس مدارس به مخارج دولتی و ملتی و تحصیل اجباری باید مطابق قانون وزارت علوم و معارف مقرر شود و تمام مدارس و مکاتب باید تحت ریاست عالی و مراقبت وزارت علوم و معارف باشد». طبق این اصل قانونی، دولت مسئولیت رسمی آموزش و پرورش کشور را بر عهده گرفت. (تکمیل همایون، ۱۳۸۵، ص ۶۲) از شعبان ۱۳۲۸/ق/۱۲۸۹ش قانون اداری وزارتخانه در سه فصل و دوازده ماده به تصویب مجلس شورای ملی رسید و از آن تاریخ به بعد کلیه امور مدارس و تعلیمات در سراسر کشور به این وزارتخانه تحویل داده شد. به دنبال آن مدارس دولتی با تصویب مجلس در تهران و شهرهای دیگر تأسیس شد. (همو، ص ۶۲)

منابع

- تکمیل همایون، ناصر (۱۳۸۵). آموزش و پرورش در ایران. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- ذوالفقاری، حسن و محبوبه حیدری (۱۳۹۱). ادبیات مکتب‌خانه‌ای ایران. ج ۱. تهران: رشد آوران.
- صدیق، عیسی (۱۳۴۷). تاریخ فرهنگ ایران. دانشگاه تهران.
- _____ (۱۳۵۵). دوره مختصر تاریخ فرهنگ ایران. تهران: شرکت سهامی طبع کتاب.
- کشاورزی، محمدع (۱۳۸۲). تاریخ آموزش و پرورش در ایران و اسلام. تهران: روزبهان.

به این ترتیب در صورتی که گویش‌وران زبان نتوانند بر سر معادلی باهم توافق کنند، آسان‌ترین راه تفهیم و تفاهم، وام‌گیری واژه‌ای است که به آن نیاز داریم. واژه فمینیسم و هم‌خانواده آن فمینیست از این قبیل واژه‌ها هستند. فمینیسم یعنی:

رویکردی که بر ارزش زن و نقش زنان در زندگی اجتماعی تأکید می‌کند و آینده‌ای را در نظر دارد که در آن موانع مشارکت کامل زنان در جامعه برچیده خواهد شد.

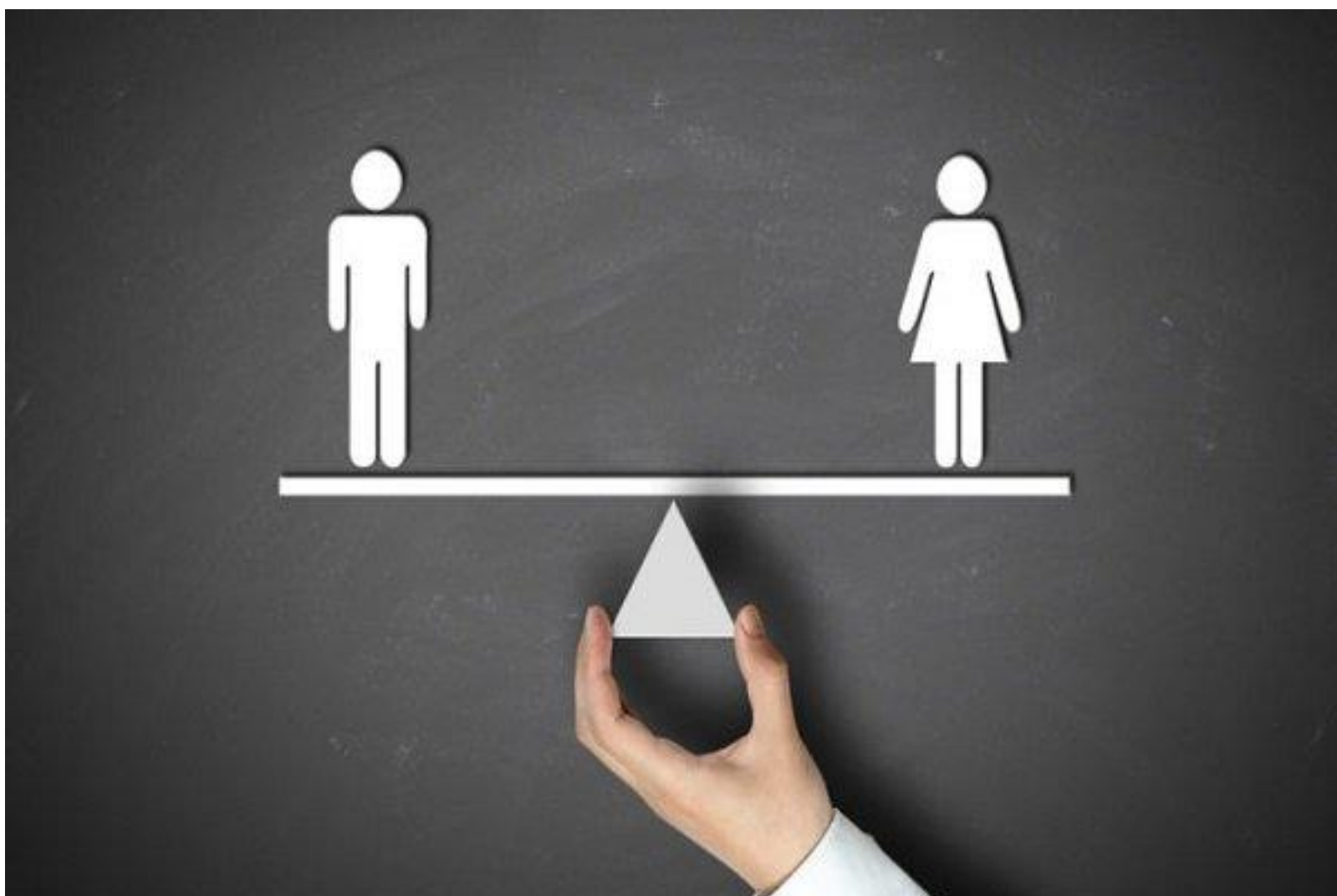
این دو واژه از سابقه زیادی در زبان فارسی برخوردار هستند و طبیعتاً در طول سالیان متمادی معادل‌های زیادی از جمله معادل‌های «زن‌باوری»، «زن‌گرایی» یا «زن‌آزادخواهی» و همچنین «جنبش آزادی زنان» برای آن‌ها ساخته شده است اما تقریباً هیچ‌کدام از این معادل‌ها جای خود را در بین مردم و متخصصان باز نکرده است. از همین رو و با توجه به رواج واژه‌های فمینیسم و فمینیست، کارشناسان کارگروه مطالعات زنان فرهنگستان زبان و ادب فارسی، اصطلاحات «فمینیسم» و فمینیست را فارسی‌شده در نظر گرفتند و معادل دیگری برای آن‌ها نساختند. بر این اساس واژه فمینیسم به واژه‌های زبان فارسی افزوده شده و توسط شورای فرهنگستان زبان و ادب فارسی هم به تصویب رسیده است.

کاربرد مصوبات فرهنگستان زبان و ادب فارسی (۹) قرض‌گیری واژه فمینیسم و هم‌خانواده آن

محمود ظریف^۱

فمینیسم	feminism	رویکردی که بر ارزش زن و نقش زنان در زندگی اجتماعی تأکید می‌ورزد و آینده‌ای را در نظر دارد که در آن موانع مشارکت کامل زنان در جامعه برچیده خواهد شد
فمینیست	feminist	فرد معتقد به فمینیسم

قرض‌گیری زبانی یکی از روش‌های غنی کردن واژگان زبان است و از این رهگذر صورت‌های زبانی برای مفاهیمی که در زبان معادلی ندارند از زبان‌ها یا گویش‌های دیگر، وام گرفته می‌شوند. هیچ زبان زنده‌ای در دنیا وجود ندارد که عاری از واژه‌های قرضی یا وام‌واژه‌ها باشد؛ به‌عنوان مثال «paradise» در زبان‌های امروز اروپایی و همچنین یونانی و لاتین و «فردوس» در زبان عربی از واژه فارسی باستان «پارادئزه» [pairidaeza] وام گرفته شده‌اند.

^۱ پژوهشگر فرهنگستان زبان و ادب فارسی، گروه واژه‌گزینی

آشنایی با دانشگاه‌های ایران و جهان (۴۶)

دانشگاه پرینستون

کنند. سپس از بین ۳۷ رشته و ۵۵ برنامه بین‌رشته‌ای گرایش موردعلاقه خود را دنبال می‌کنند. (منبع ۶)

لیکن برای مقاطع تحصیلات تکمیلی، دانشجویان از یکی از ۴۲ گروه آموزشی و رشته موردنظر خود مستقیماً درخواست می‌نمایند. همچنین دانشگاه پرینستون تعداد فزاینده‌ای از برنامه‌های بین‌رشته‌ای را ارائه و برای دانشجویان این فرصت را فراهم کرده است تا علاوه بر تحصیل در رشته تخصصی خود به مطالعه بین‌رشته‌ای هم بپردازند. (منابع ۷ و ۸)

گروه آموزشی مطالعات خاور نزدیک

این گروه آموزشی در سال ۱۹۲۷ تحت عنوان «گروه آموزشی ادبیات و زبان‌های شرقی» تأسیس شد. به‌صورت سنتی تمرکز دانشکده بر دوران تاریخی منطقه جغرافیایی مذکور - شامل سرزمین‌های عربی، ایران، اسرائیل و ترکیه - بوده است؛ با این حال اخیراً تأکید بیشتری بر جهان امروز اسلام از جمله قفقاز، آسیای میانه، آسیای جنوبی و آسیای جنوب شرقی شده است. این تحول با در نظر گرفتن بسیاری از پیوندهای جامعه اسلامی این امکان را برای گروه آموزشی مطالعات خاور نزدیک فراهم می‌سازد تا به دانشجویان خود یک برنامه مطالعاتی بین‌رشته‌ای ارائه کند که از محدودیت‌های ساختگی ناشی از تمرکز جغرافیایی سنتی خارج می‌شود.

مینا گلستانی^۱

دانشگاه پرینستون در سال ۱۷۴۶ تحت عنوان کالج نیوجرسی در نیوجرسی ایالات متحده آمریکا تأسیس شد. سپس در سال ۱۸۹۶ نام آن به دانشگاه پرینستون تغییر یافت. (منبع ۱) این دانشگاه در رتبه‌بندی بین‌المللی QS^۲ سال ۲۰۲۱ رتبه دوازدهم را به دست آورده است. (منبع ۲) همچنین در رتبه‌بندی THE^۳ سال ۲۰۲۱ رتبه نهم را به خود اختصاص داده است. (منبع ۳) وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نیز در رتبه‌بندی خود این دانشگاه را در گروه الف (ممتاز) قرار داده است. (منبع ۴) در حال حاضر حدود هشت‌هزار نفر در حال تحصیل در دانشگاه پرینستون هستند. این نکته نیز قابل توجه است که نسبت هیئت‌علمی به دانشجویان در این دانشگاه پنج به یک است. (منبع ۵)

روند پذیرش در دانشگاه پرینستون با دیگر دانشگاه‌ها متفاوت است. بدین صورت که دانشجویان برای پذیرش در مقطع کارشناسی ابتدا باید به خود دانشگاه درخواست دهند (نه دانشکده یا گروه آموزشی خاصی). پس از پذیرش آن‌ها می‌توانند کارشناسی هنر یا کارشناسی علوم مهندسی را انتخاب

۱ دانشجوی رشته زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه تهران

2 Quacquarelli Symonds (QS) World University Rankings
3 Times Higher Education World University Rankings

فارسی مقدماتی ۱، فارسی مقدماتی ۲، فارسی متوسط ۱، فارسی متوسط ۲، مقدمه‌ای بر ادبیات کهن فارسی، مطالعه متون فارسی پیشرفته ۱، مطالعه متون فارسی پیشرفته ۲ (نثر معاصر فارسی) استعمارطلبی و اصلاحات در خاورمیانه و بالکان، ایران معاصر، جنبش‌های سیاسی و اجتماعی اسلامی، قوانین اسلامی خانواده، مقدمه‌ای بر قوانین اسلامی، اسلام در هند و پاکستان، مقدمه‌ای بر الهیات اسلامی، جنگ و سیاست در خاورمیانه امروز، هنر و معماری اسلامی در دوران نخستین، هنر در جهان اسلام، هنر و باستان‌شناسی مصر و خاور نزدیک در دوران باستان. برای اطلاعات بیشتر در خصوص درس‌های ارائه شده در مقطع کارشناسی به نشانی زیر مراجعه فرمایید:

<https://ua.princeton.edu/academic-units/department-near-eastern-studies>

همچنین برای دانشجویانی که در نظر دارند در مشاغل دولتی، تجاری یا روزنامه‌نگاری که نیازی به مدرک دکترا ندارد، مشغول به کار شوند یک برنامه دوساله کارشناسی ارشد در نظر گرفته شده است.

در مقطع دکترا دانشجویان از اختیار گسترده‌ای در انتخاب موضوع پایان‌نامه و برنامه تحصیلی خود برخوردار هستند. (منابع ۹، ۱۰ و ۱۱)

برخی از درس‌هایی که در مقاطع تحصیلات تکمیلی ارائه می‌شود عبارت‌اند از:

مطالعاتی در ادبیات فارسی سال‌های ۹۰۰ تا ۱۲۰۰م، مطالعاتی در ادبیات فارسی سال‌های ۱۲۰۰ تا ۱۸۰۰م، تاریخ‌نگاری فارسی از مغول تا قاجار، مباحثی در مطالعات دین زرتشتی، مطالعاتی در تاریخ اسلام، هویت اجتماعی در مصر باستان، مباحثی در فرهنگ اسلامی، مطالعه درباره جنگ جهانی اول و خاورمیانه، خاورمیانه امروز، مباحثی در تاریخ خاورمیانه برای اطلاعات بیشتر در خصوص واحدهای درسی به نشانی زیر مراجعه نمایید:

<https://gradschool.princeton.edu/academics/fields-study/near-eastern-studies>

در حال حاضر مدیر گروه مطالعات خاور نزدیک محمدقاسم زمان^۲ است. دنیل شفیلد^۳، بهروز قمری تبریزی، امینه محلاتی، حسین مدرسی و لارا هارب^۴ از استادان این رشته هستند. (منبع ۱۲)

2 Muhammad Qasim Zaman
3 Daniel Sheffield
4 Lara Harb

در این گروه آموزشی در مقطع کارشناسی، دانشجویان می‌توانند یکی از دو گزینه زیر را انتخاب کنند:

رشته علوم مقدماتی^۱: در رشته علوم مقدماتی دانشجویان یکی از زبان‌های خاور نزدیک - عربی، عبری، فارسی یا ترکی - را پس از تعیین سطح می‌آموزند و در خصوص تمدن‌ها، تاریخ، سیاست و ادبیات این منطقه در دوران مختلف تاریخی دانش گسترده‌ای کسب می‌کنند. همچنین در این کلاس‌ها به دین، حقوق، مردم‌شناسی و اقتصاد در خاور نزدیک پرداخته می‌شود. دانشجو مختار است از میان مجموعه‌ای از واحدهای درسی ارائه شده درس‌های موردعلاقه خود را انتخاب و در حوزه‌های موردعلاقه‌اش به صورت تخصصی‌تر مطالعه کند. البته در انتخاب واحدها محدودیت‌هایی هم اعمال شده تا علاوه بر در نظر گرفتن علاقه دانشجو اطمینان حاصل شود که وی از موضوعات مختلف مرتبط با رشته خود نیز آگاهی کافی دارد. سه معیار اساسی که در انتخاب واحدهای دانشجو ایجاد محدودیت می‌کنند عبارت‌اند از:

معیار دوره‌های تاریخی: دانشجو می‌بایست حداقل یک درس مرتبط با دوران تاریخی و یک درس مرتبط با دوران معاصر خاورمیانه انتخاب کند. معیار منطقه‌ای: شش منطقه در خاور نزدیک مشخص شده و دانشجو می‌بایست درس‌هایی انتخاب کند که حداقل شامل دو منطقه مختلف باشد. معیار موضوعی: چهار موضوع تاریخی، ادبیات، علوم اجتماعی و ادیان مشخص شده است و دانشجو می‌بایست حداقل از دو موضوع درس بردارد. دانشجویان به ترتیب در سال سوم و چهارم موظف به نوشتن یک مقاله و پایان‌نامه هستند.

گزینه اخذ مدرک در زبان و فرهنگ

این مدرک فرصتی را برای دانشجویان کارشناسی در رشته‌های دیگر فراهم می‌کند تا یکی از مناطق خاورمیانه را انتخاب کرده و زبان‌ها و تاریخ معاصر مربوط به آن را مطالعه کنند. آن‌ها می‌توانند به صورت بین‌رشته‌ای به تحصیل پرداخته و مطالعات خاور نزدیک در دوران معاصر را با یکی دیگر از علوم اجتماعی یا رشته‌ای دیگر ترکیب کنند.

برخی از درس‌هایی که برای مقطع کارشناسی ارائه شده‌اند:

۱ Liberal arts، در اصل هفت موضوع درسی بوده که در آموزش دوران رنسانس اروپا مورد تأکید بوده است. امروزه منظور از آن رشته‌ای است تلفیقی شامل حوزه‌های مختلف علوم انسانی. «علوم مقدماتی»، «علوم انسانی»، «هنرهای آزاد» و «فنون متحرک» ترجمه‌های مختلف آن است که به دلیل رواج بیشتر ترجمه نخست، همان انتخاب شد.

نشریات

• خبرنامه

خبرنامه دانشکده مطالعات خاور نزدیک به اخبار مربوط به این دانشکده و آثار و دستاوردهای استادان، دانشجویان و فارغ التحصیلان آن می‌پردازد. (منبع: ۱۳)

• مقالات پرینستون^۱

مقالات پرینستون مجله‌ای بین‌رشته‌ای با موضوع مطالعات خاورمیانه است. تاکنون هجده شماره از آن منتشر شده است. هر شماره از این مجله تحت نظارت یک سردبیر مهمان به یک موضوع خاص اختصاص دارد. عناوین اخیر شامل «مجموعه قفقاز»، «نگاهی به تاریخ عثمانی از دریچه آشپزی»، «تصوف و سیاست»، «بالکان عثمانی» و «خاورمیانه اسلامی و ژاپن» است. (منبع: ۱۴)

• مجموعه سخنرانی‌های پولادا^۲

این مجموعه سخنرانی‌های عمومی توسط خانواده و دوستان لئون پولادا^۳ (۱۹۱۳-۱۹۸۷) انتشار یافت. به منظور بزرگداشت فعالیت‌های دیپلماتیک و پژوهشی ایشان و به‌ویژه معاشرت طولانی‌مدت وی با اهل زبان و فرهنگ فارسی و ترکی، این مجموعه سخنرانی‌های عمومی تحت سرپرستی برنامه مطالعات خاور نزدیک دانشگاه پرینستون از پژوهشگران برجسته در مطالعات اسلامی دعوت می‌کند تا نتایج تحقیقات خود را به‌صورت معنادار برای عموم مردم ارائه دهند.

برای اطلاعات بیشتر در خصوص مجموعه سخنرانی‌ها و آثار منتشر شده در این بخش به نشانی زیر مراجعه نمایید:

<https://nesp.princeton.edu/publications>

• مجموعه ترجمه‌های پرینستون از منابع خاورمیانه^۴

هدف از ارائه این مجموعه تهیه ترجمه‌هایی با قیمت مناسب از منابعی به زبان‌های فارسی، عربی، عبری و ترکی به زبان انگلیسی است.

برای اطلاعات بیشتر درباره این مجموعه و آثار منتشر شده به نشانی زیر مراجعه نمایید:

<https://nes.princeton.edu/publications/princeton-series-middle-eastern-sources-translation>

منابع

- 1- <https://www.princeton.edu/meet-princeton/history>
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹
- 2- <https://www.topuniversities.com/universities/princeton-university#wurs>
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹
- 3- <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/princeton-university>
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹
- 4- <http://grad.saorg.ir/America-2020>
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹
- 5- <https://www.princeton.edu/meet-princeton/facts-figures>
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹
- 6- <https://admission.princeton.edu/academics/degrees-departments>
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹
- 7- https://gradschool.princeton.edu/academics/fields-of-study?field_discipline_tid=426&field_degrees_offered_tid=All
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹
- 8- <https://gradschool.princeton.edu/academics>
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹
- 9- <https://nes.princeton.edu/about>
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹
- 10- <https://www.princeton.edu/academics/areas-of-study/humanities>
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹
- 11- <https://ua.princeton.edu/academic-units/department-near-eastern-studies>
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹
- 12- <https://nes.princeton.edu/people/642>
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹
- 13- <https://nes.princeton.edu/publications/nes-newsletters>
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹
- 14- <https://nes.princeton.edu/publications/princeton-papers>
آخرین بازدید: ۲۸ بهمن ۹۹

1 Princeton Papers

2 Poullada Lecture Series

۳ Leon B. Poullada، او یک دیپلمات حرفه‌ای ایالات متحده بود که برای کار مدتی به جنوب آسیا، افغانستان و ایران آمد. وی با سمت سفیری بازنشسته شد و سپس مدرک دکترای سیاست و مطالعات خاور نزدیک را از دانشگاه پرینستون دریافت کرد. او تقریباً دو دهه از عمر خود را به تدریس و پژوهش اختصاص داد.

4 Princeton Series of Middle Eastern Sources in Translation

آشنایی با رسانه‌های مجازی (۱۵) معرفی پرتال جامع علوم انسانی

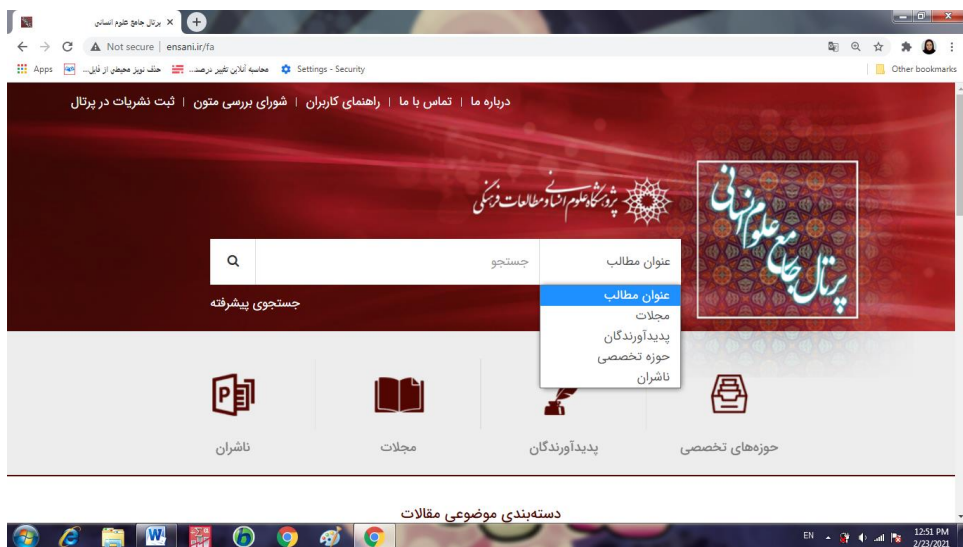
دکتر مریم مسگرخویی^۱

تعداد حدود ۱۱۰ هزار مقاله به صورت تمام متن است. فاز دوم پروژه با هدف تکمیل بانک اطلاعاتی موجود، به روزرسانی نشریات و افزودن نشریات جدید آغاز به کار کرد. همچنین دو پایگاه جدید تربیت بدنی و کتابداری، در این فاز به پرتال اضافه شده است. در این مرحله تمرکز پرتال بر گردآوری مقالات نشریات علمی و تاریخی از ابتدای انتشار تا نشریات به روز متمرکز شده بود. حاصل فعالیت پرتال، جمع آوری ۱۶۰ هزار داده علمی بود که حدود ۱۲۰ هزار داده از نظر کارشناسان هفده پایگاه اصلی موجود در پرتال حائز شرایط درج در پرتال تشخیص داده شد. در فاز دوم برای تعامل بهتر پرتال با نشریات، واحد روابط عمومی این واحد تأسیس شد که حاصل تلاش این واحد تاکنون برقراری ارتباط دوسویه با بیش از سیصد نشریه فعال موجود در پرتال است که طبق توافق صفحه اختصاصی نشریات علوم انسانی در پرتال تشکیل شده است و آخرین شماره نشریات بر روی پرتال قرار می‌گیرد. در حال حاضر پرتال جامع علوم انسانی با بیش از ۲۹۰ هزار داده علمی تمام متن در خدمت جامعه علمی کشور است.

جستجوی مطالب و موضوعات در پرتال

جستجو در پرتال از دو طریق امکان پذیر است:

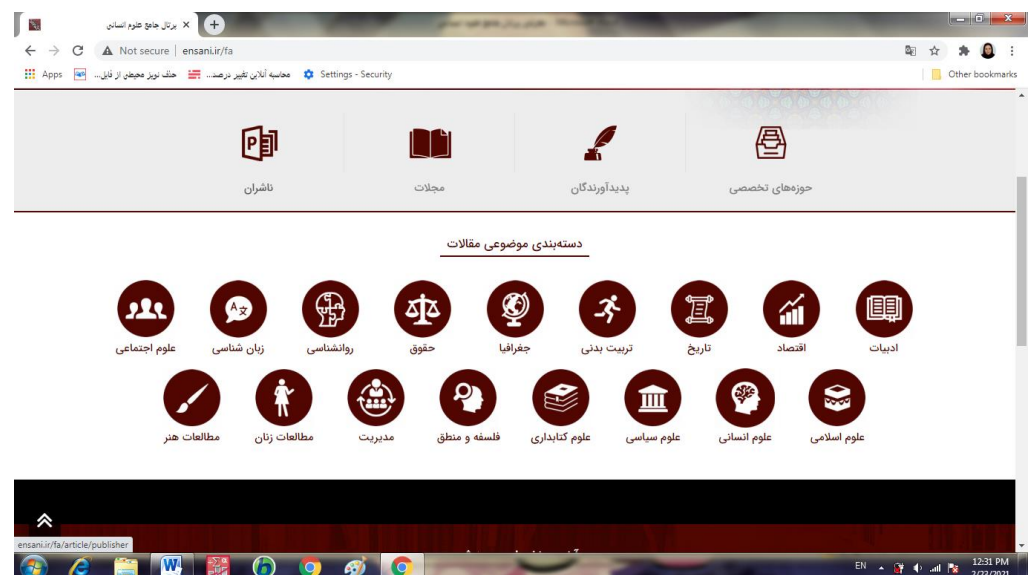
۱) جستجوی ساده: در این روش با انتخاب فیلد مورد نظر جستجو (عنوان مطلب، مجلات، پدیدآورندگان، حوزه‌های تخصصی و ناشران) کلیدواژه مورد نظر را جستجو و از میان موارد پیشنهاد شده، مطلب مورد نظر را انتخاب می‌کنیم. همچنین کاربر می‌تواند با فشردن کلید Enter یا علامت ذره بین به جستجو در کل محتوا پردازد.

۲) جستجوی پیشرفته: در این روش کاربر می‌تواند با دقت بیشتری از بین تمام گزینه‌های موجود همانند جستجوی عین کلمات، یکی از کلمات، تمام کلمات، بدون کلمات، جستجو بر اساس درجه علمی محتوای مورد نظر و همچنین جستجو در حوزه تخصصی مطلب، محتوای مورد نظر خود را در میان هزاران محتوای موجود جستجو نماید. در صفحه نتایج

پرتال جامع علوم انسانی به آدرس www.ensani.ir با هدف ایجاد پایگاهی برای دسترسی به فعالیت‌های علمی و پژوهشی در حوزه علوم انسانی آغاز به کار نموده است. در این پایگاه تلاش شده است بانک اطلاعاتی جامع و روزآمدی از مقالات، با دسترسی آسان، رویه یکسان و رفع محدودیت‌های شکلی، زمانی و سازمانی ایجاد شود. هدف دیگر این پایگاه معرفی پژوهشگران و استادان حوزه‌های تخصصی علوم انسانی برای تقویت حقوق معنوی آن‌هاست. فراهم نمودن بستری برای جریان‌سازی و مدیریت محتوای علوم انسانی جهت جلوگیری از تضييع منابع مادی و معنوی جامعه علمی کشور در روندهای تکراری و کلیشه‌ای کنونی و ایجاد زمینه مساعد برای بومی‌سازی علوم انسانی در کشور از اهداف دیگر آن است.

وجه تمایز پرتال جامع علوم انسانی با سایر پایگاه‌داده‌های مشابه، دسته‌بندی موضوعی داده‌های علمی در آن است که بیش از ۳۲۰۰ موضوع را شامل می‌شود. مزیت دیگر پرتال جامع علوم انسانی دسترسی آسان و رایگان مخاطبان به منابع پرتال جامع علوم انسانی است.

در فاز اول پرتال، ابتدا نمودار موضوعی پانزده پایگاه اصلی پرتال با مشورت استادان و صاحب نظران هر حوزه تهیه و بیش از ۲۵۰ هزار داده علمی گردآوری شد که ۱۸۰ هزار داده علمی (شامل مقالات منتشر شده در نشریات مکتوب، مقالات ارائه شده در پایگاه‌های علمی، نمایه مقالات ارائه شده در همایش‌ها، نمایه کتاب و نمایه پایان‌نامه‌ها) حائز شرایط درج در پرتال جامع علوم انسانی تشخیص داده شده و به مرور در پرتال قرار گرفت. از این

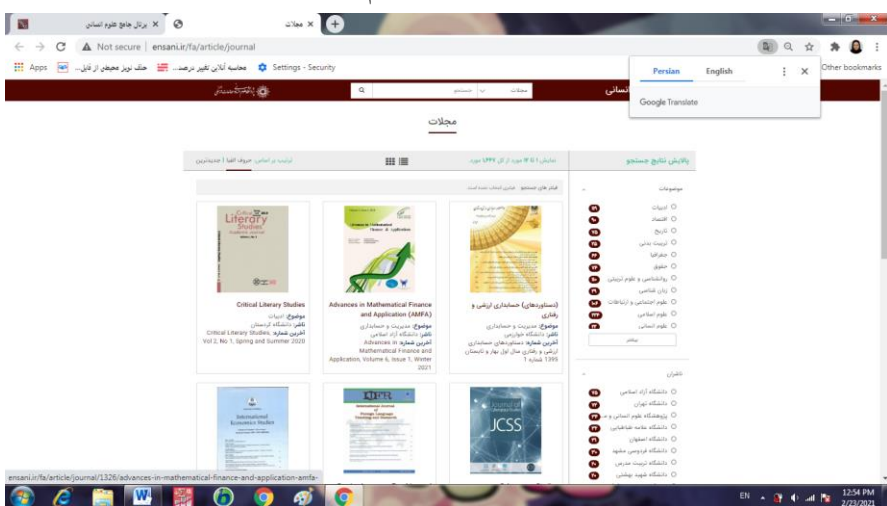
۱ پژوهشگر فرهنگستان زبان و ادب فارسی، گروه زبان و رایانه

- روش دوم: در این روش کاربر در بالای صفحه موجود و کادر جستجو، حوزه مورد نظر خود (به طور مثال جامعه‌شناسی دین) را جستجو و از میان پیشنهادات ارائه شده به انتخاب موضوع می‌پردازد.

جستجو در صفحه مجلات

در این صفحه کاربر از دو طریق قادر به جستجو در بین مجلات خواهد بود:

- روش اول: جستجو از طریق نام مجله در کادر جستجو در بالای صفحه و انتخاب از میان گزینه‌های پیشنهاد شده انجام می‌شود.

- روش دوم: در این روش کاربر از طریق پالایه‌های (filter) موجود قادر به دسترسی به محتوای مجلات خواهد بود. بدین صورت که کاربر با انتخاب موضوع، ناشر و یا درجه علمی مجله به لیست مجلات مورد نظر خود دست خواهد یافت.

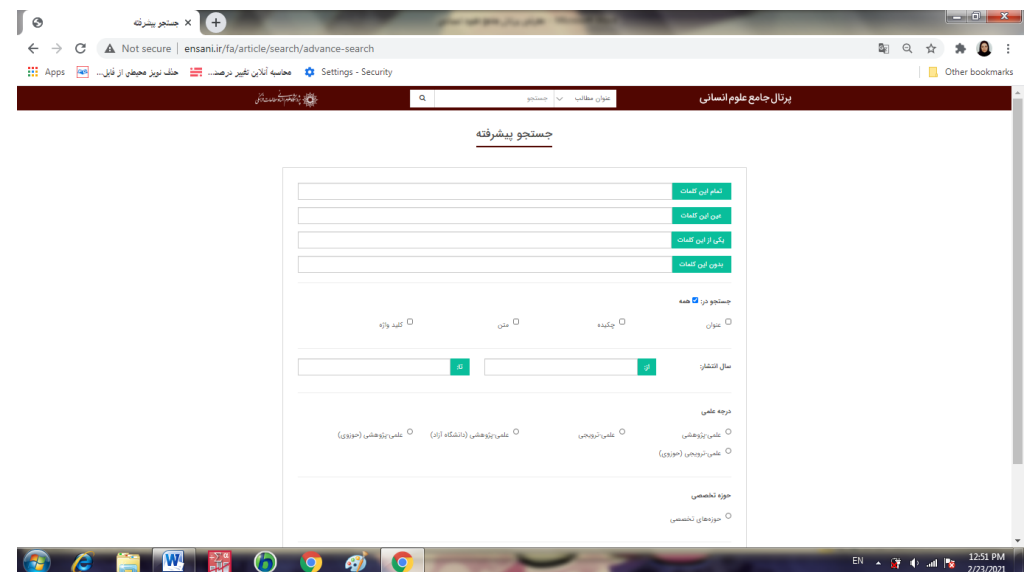
جستجو در صفحه پدیدآورندگان

در این صفحه کاربر از دو طریق قادر به جستجو در میان پدیدآور مور نظر خود خواهد بود:

- روش اول: در این روش کاربر از طریق کادر جستجوی موجود در بالای صفحه، به جستجوی پدیدآور مورد نظر خود می‌پردازد. بدین ترتیب که پس از وارد نمودن نام کامل یا بخشی از نام پدیدآور، سامانه از بین پدیدآورندگان موجود موارد پیشنهادی شبیه عبارت وارد شده را به کاربر پیشنهاد می‌دهد و کاربر با انتخاب آن به صفحه پدیدآور می‌رسد.

- روش دوم: در این روش کاربر همانند روش معرفی شده در بخش جستجو در حوزه‌های تخصصی به صورت سلسله‌مراتبی موضوع مورد نظر خود را انتخاب می‌کند. نتیجه به دست آمده، فهرست پدیدآورندگانی است که در حوزه مورد نظر، دارای اثر محتوایی در پرتال هستند.

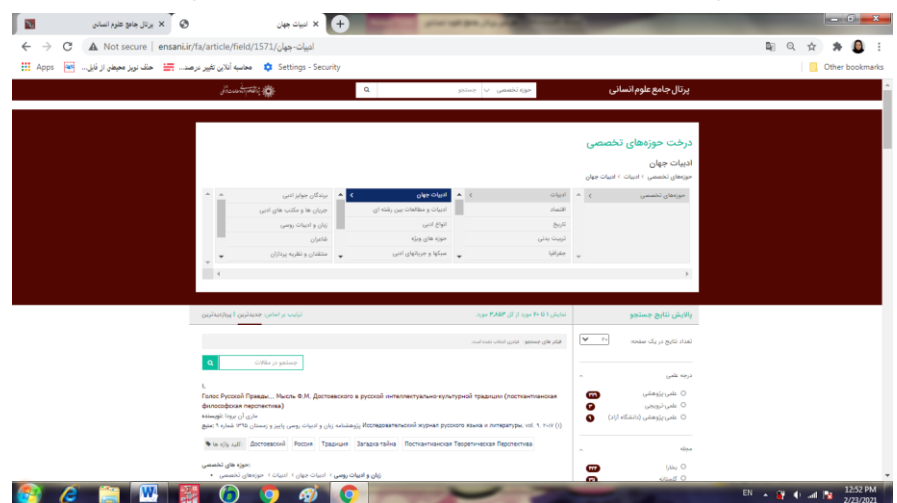
جستجو کاربر می‌تواند با پالایه‌های (filter) متعدد نظیر سال انتشار، درجه علمی مطلب، مجله منتشر شده مقاله، حوزه تخصصی و زبان انتشار محتوای مورد نیاز خود را ساده‌تر بیابد.

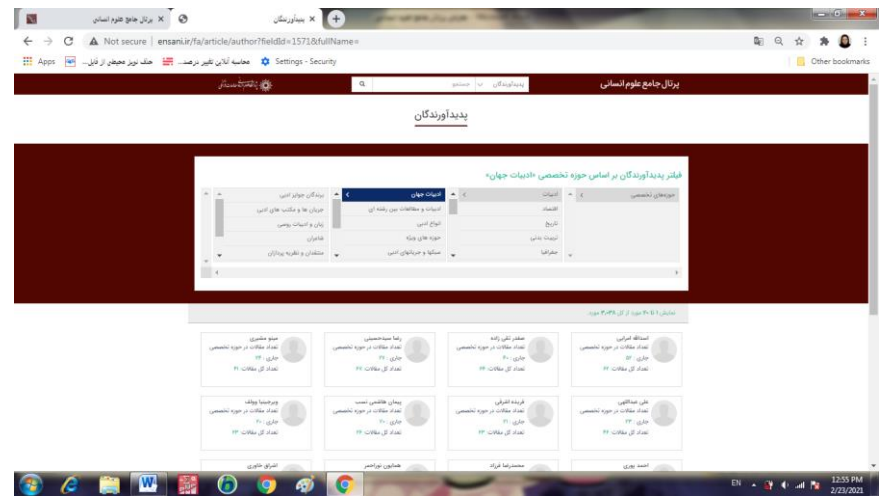
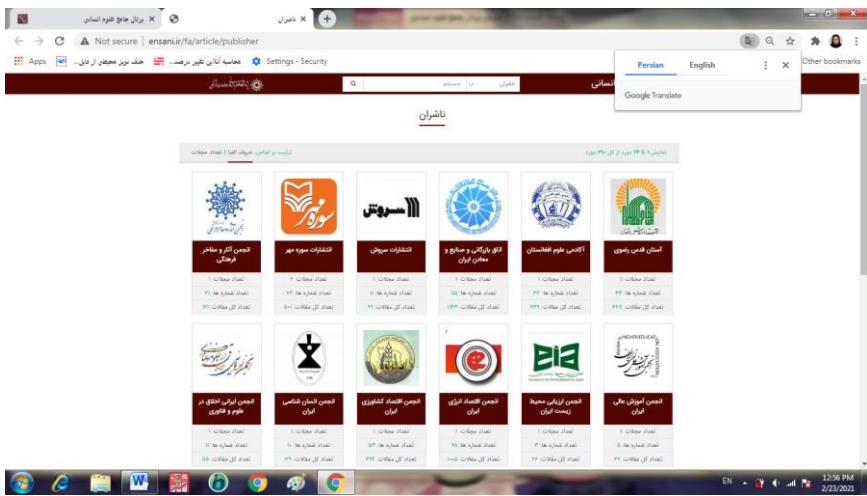

جستجو در صفحه حوزه‌های تخصصی

در این صفحه کاربر با انتخاب گرایش‌های مختلف علوم انسانی و اسلامی به محتوای طبقه‌بندی شده دسترسی می‌یابد. این کار نیز با دو روش انجام‌شدنی است:

- روش اول: در این روش کاربر ابتدا با انتخاب سرشاخه موضوع که شامل هدفه حوزه تخصصی اصلی علوم انسانی و اسلامی است، حوزه مورد نظر خود را انتخاب می‌کند. با انتخاب موضوع اصلی در مقابل آن، زیرشاخه‌های تفکیکی از موضوع اصلی نمایش داده می‌شود. کاربر می‌بایست این کار را تا رسیدن به موضوع مورد نظر ادامه دهد. با انتخاب هر زیرشاخه مطالب نمایش داده شده زیر نمودار پالایش (filtering) می‌شود. برای نمونه برای یافتن مطالب در حوزه جامعه‌شناسی دین، کاربر ابتدا سرشاخه علوم اجتماعی، سپس جامعه‌شناسی و در ادامه جامعه‌شناسی دین را انتخاب می‌کند. در این حالت کل محتوای با محوریت جامعه‌شناسی دین در زیر نمودار برای کاربر نمایش داده می‌شود.

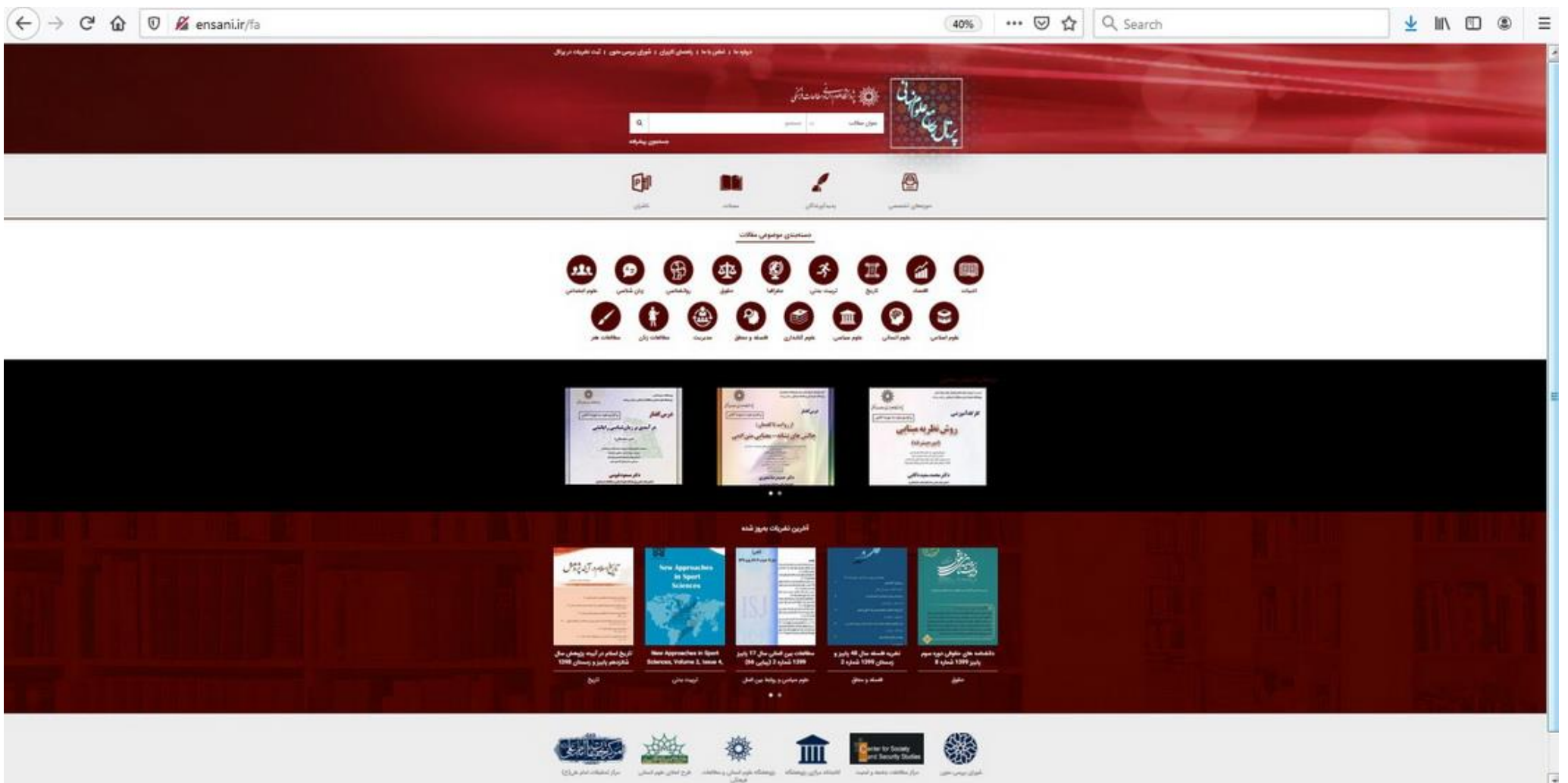

همچنین آمار تعداد نشریات، تعداد کل شمارگان و مقالات منتشرشده از هر ناشر در پرتال قابل مشاهده است. در این صفحه دسترسی به ناشران از دو طریق حروف الفبا و تعداد مجله هر ناشر امکان پذیر و قابل مرتب سازی و نمایش است.

جستجو در صفحه ناشران

در این صفحه کاربر از طریق کادر جستجوی بالای صفحه می تواند در میان ناشران موجود در پرتال، به جستجو پرداخته و مجلات منتشرشده از هر ناشر را مشاهده نماید.

آگاهی بخش باشد؛ زیرا سرعت تغییر و تحول زبانی در زبان‌های منزوی بسیار کند و بطی است؛

ج) ساختارهای زبانی الزاماً به مفاهیم معناشناختی و کاربردشناختی و ساخت اطلاعی و شناختی تقلیل پذیر نیستند؛ بنابراین، برخی ویژگی‌های زبانی صرفاً تابع محدودیت‌های صوری و ساختاری‌اند؛

د) زبان‌شناسی، یعنی علم مطالعه‌ی قوه‌ی نطق، فقط قرینه‌هایی در فلسفه‌ی علم دارد؛ اما زبان نیازمند فلسفه‌ی علمی است که متناسب با ماهیت علوم انسانی باشد؛

ه) تغییر و تحول در زبان گاه ریشه در عوامل درونی زبان و گاه عوامل برون‌زبانی دارد؛

و) همواره لازم است از نظریه‌ها و مکتب‌های جهانی مطرح در زبان‌شناسی آگاه بود و صحت و سقم آن‌ها را با داده‌های زبان‌ها و گویش‌های محلی و بومی آزمود. سرانجام آنچه اصالت دارد داده‌ها و شواهد و پیکره‌های زبانی است و نظریه‌ها تا زمانی موجه می‌مانند که در محک داده‌های زبانی جدید کارآمد بمانند، اما هرگز نمی‌توان داده‌های زبانی را بدون اتکا و اعتنا به پشتوانه و پشتوانه‌های نظری توصیف و تحلیل و تبیین علمی کرد.

فهرست مقالات فارسی مندرج در این کتاب از این قرار است: اصولی برای مطالعه‌ی علمی زبان: رویکرد تعاملی؛ مجهول در زبان فارسی؛ ساخت سببی در زبان فارسی؛ پیرامون «را» در زبان فارسی؛ زبان فارسی و نظریه‌های زبانی: در جستجوی چارچوبی برای تدوین دستور جامع زبان فارسی؛ ساختارهای دارای فاعل غیرفاعلی در فارسی نو؛ فعل مرکب در زبان فارسی؛ نقش انضمام در واژه‌سازی زبان فارسی؛ گویش؛ سیبویه: زبان‌شناس و دستورنویس؛ توصیف ویژگی‌های زبانی دو کودک عقب‌مانده ذهنی و منزوی و تحلیل پیامدهای نظری آن؛ معرفی و نقد کتاب «مکاتب زبان‌شناسی نوین در غرب»؛ معرفی و نقد کتاب «مطالعه‌ای در ساخت گفتمانی زبان فارسی».

مقالات انگلیسی مجموعه حاضر عبارت‌اند از:

Passive in Persian;

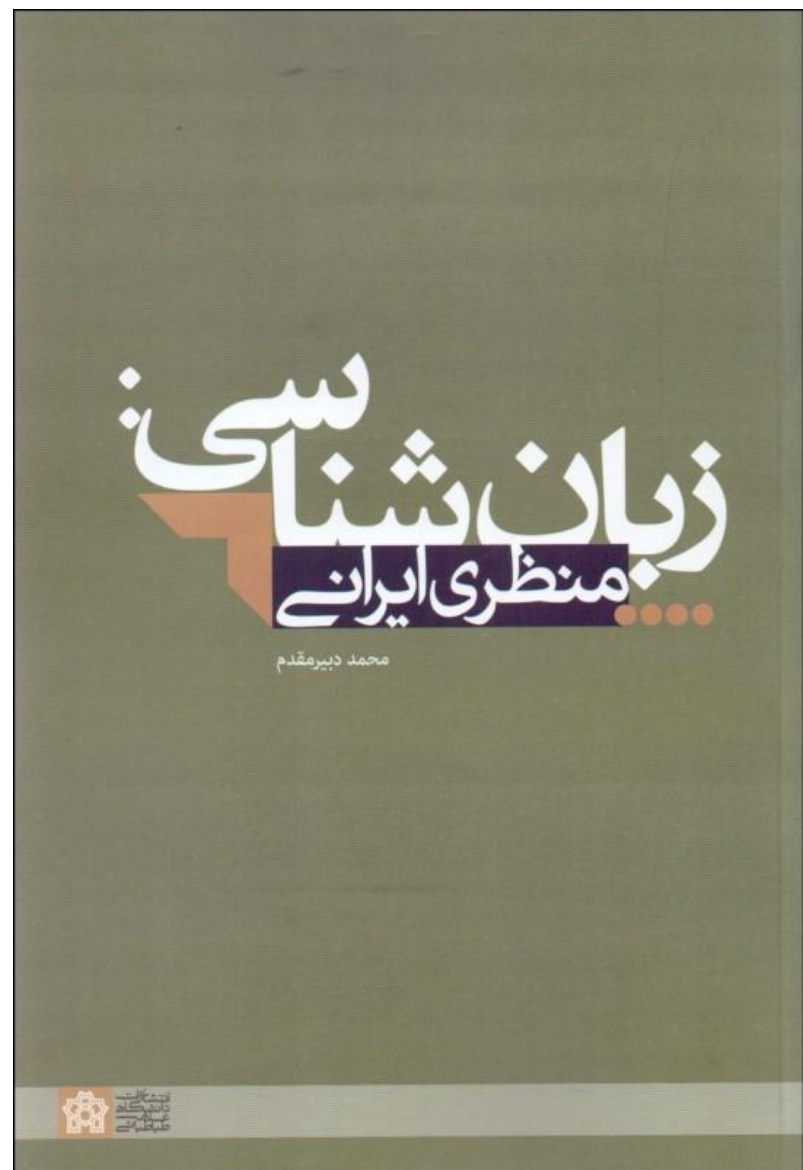
On the (In)dependence of Syntax and Pragmatics:
Evidence from the Postposition –RĀ in Persian;

Compound Verbs in Persian;

Linguistic Typology: an Iranian Perspective.

کتاب *زبان‌شناسی: منظری ایرانی*، نوشته‌ی دکتر محمد دبیرمقدم، عضو پیوسته و معاون علمی و پژوهشی فرهنگستان زبان و ادب فارسی است که انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی آن را در ۷۸۱ صفحه و با شمارگان ۲۰۰ نسخه، به بهای ۱۵۰ هزار تومان منتشر کرده است.

<https://apll.ir/1399/12/05/زبان‌شناسی-منظری-ایرانی/>

دبیرمقدم محمد، *زبان‌شناسی: منظری ایرانی*، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ۱۳۹۹، ۷۸۱ صفحه.

مجموعه حاضر حاوی هفده مقاله برگزیده دکتر محمد دبیرمقدم و منعکس‌کننده دیدگاه‌های زبان‌شناختی او در باب ماهیت و چیستی زبان، ویژگی‌های نحوی و صرفی و گفتمانی و ساخت اطلاعی برخی ساختارهای زبان فارسی، و پاره‌ای خصلت‌های رده‌شناختی تعدادی از زبان‌های ایرانی است.

به گفته نویسنده در مقدمه این کتاب، خطوط کلی دیدگاه‌های نظری این مجموعه بدین شرح است:

الف) وضعیت هم‌زمانی یک زبان را هرگز نمی‌توان بریده از تحولات درزمانی آن بازشناخت و تحلیل کرد؛

ب) بررسی رده‌شناختی زبان‌های منزوی از لحاظ جغرافیایی می‌تواند در روشن ساختن تحولات تاریخی زبان‌های هم‌گروه و هم‌خانواده آن‌ها بسیار

خلاصه‌ای از روایت استاد احمد سمیعی گیلانی درباره زنده‌یاد دکتر ثمره

استاد احمد سمیعی (گیلانی) در روایتی از ثمرات حیات ۸۶ ساله دکتر یدالله ثمره در حوزه زبان‌شناسی، از ثبت گویش‌ها توسط او به عنوان کار پرارزشی یاد می‌کند و می‌گوید که با منحل شدن فرهنگستان دوم این کار تعطیل شد و اگر ادامه پیدا می‌کرد حالا ما یک اطلس جغرافیایی گویش‌ها داشتیم.

... این عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی همچنین از دوران شاگردی خود زیر نظر یدالله ثمره چنین می‌گوید: «من در دو درس واج‌شناسی و سبک‌شناسی در دوره فوق‌لیسانس رشته زبان‌شناسی شاگرد ایشان بودم. علاوه بر این، ایشان درس دیگری هم داشت که می‌توان گفت دیکته زبان‌شناسی بود؛ یعنی کسی که می‌خواست امتحان بدهد یا یاد بگیرد می‌بایست چیزی را بشنود و بعد آوانویسی کند، این باعث می‌شد از نظر شنیداری مهارت پیدا کند. برای اینکه وقتی گویش‌ها ثبت می‌شوند بیشتر آنچه می‌گویند، برای کسی که می‌خواهد تحقیق کند، ناشنیده است؛ واژه‌هایی را می‌شنود که قبلاً نشنیده و نمی‌تواند آن‌ها را حدس بزند. درحالی‌که وقتی واژه‌آشنایی را می‌شنویم اگر آن را خوب هم نشنویم، بازشناسی می‌کنیم، اما اگر کلمه‌ای را نشنیده باشیم نمی‌توانیم آن را بازشناسی کنیم. یکی از کارهایی که ایشان انجام داد آموزش واج‌شناسی شنیداری بود که برای ثبت گویش‌ها بسیار اهمیت دارد».

... این ویراستار پیش‌کسوت همچنین با اشاره به نقش یدالله ثمره در انتخاب داوطلبان رشته زبان‌شناسی دانشگاه تهران در گذشته گفت: «ایشان در امتحان بیشتر به امتحان شفاهی و حضوری اعتقاد داشتند، نه امتحان کتبی. در آن زمان معمولاً برای ورود به دوره فوق‌لیسانس و دکتری قاعده بر این بود کسی که می‌خواست وارد این رشته شود، باید هم با زبان انگلیسی و هم با

زبان فرانسه آشنا باشد؛ یعنی می‌توانست یک متن زبان‌شناسی را که به زبان انگلیسی یا فرانسه بود به فارسی ترجمه کند. آقای دکتر ثمره در برنامه امتحانات ورودی و انتخاب داوطلبان نقش مؤثری داشتند و هرکسی هم که می‌خواست وارد این دوره بشود، بایستی علاوه بر قبولی در امتحان کتبی، مصاحبه‌ای حضوری به زبان فرانسه یا انگلیسی انجام دهد. آن زمان رشته زبان‌شناسی فقط در دانشگاه تهران وجود داشت که توسط دکتر مقدم دایر شده بود».

استاد سمیعی (گیلانی) همچنین درباره شیوه تدریس دکتر یدالله ثمره بیان می‌کند: «ایشان درس را همیشه املا می‌کردند (مثل اینکه کتابی را بخوانی)، ما می‌توانستیم راحت درس را بنویسیم و بعد درباره محتوای آن توضیح می‌داد و تمام آنچه را در متن آمده بود می‌شکافت. با دانشجویان هم رابطه صمیمانه‌ای داشت و درسش شیرین بود، خشک نبود و حلاوت داشت. من از کسانی بودم که واقعاً شیفته اخلاق و سبک و شیوه تعلیم ایشان بودم».

... دکتر یدالله ثمره (متولد سال ۱۳۱۱ در کرمان) از چهره‌های برجسته زبان‌شناسی، استاد بازنشسته دانشگاه تهران، عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی و اولین رئیس انجمن زبان‌شناسی ایران بود. تخصص او در حوزه آواشناسی و واج‌شناسی بود و چندین کتاب نیز در زمینه آموزش زبان فارسی تألیف کرده بود. یکی از برجسته‌ترین آثار دکتر ثمره، کتاب «آواشناسی زبان فارسی» است. همچنین «دریچه‌ای به زبان فارسی»، «راهنمای تدریس زبان فارسی» که اکنون به چند زبان ترجمه شده است، ترجمه «نظام آوایی زبان» و... از دیگر آثار او هستند.

زنده‌یاد دکتر یدالله ثمره در سوم اسفندماه ۱۳۹۷ از دنیا رفت.

منبع با تلخیص

<https://apll.ir/1399/12/05/کار-پرارزش-یدالله-ثمره-تعطیل-شد>

انتصاب استاد اسوار به سمت مدیر گروه ادبیات تطبیقی فرهنگستان

استاد موسی اسوار، عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی، با حکمی از طرف دکتر غلامعلی حداد عادل، رئیس فرهنگستان، به سمت مدیر گروه ادبیات تطبیقی منصوب شد. متن حکم مذکور چنین است:

بسمه تعالی

استاد ارجمند جناب آقای موسی اسوار

عضو محترم پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی

احتراماً، به موجب این حکم به سمت مدیر گروه ادبیات تطبیقی فرهنگستان منصوب می‌شوید. امیدوارم این گروه بتواند با بهره‌مندی از دانش و تجربه جناب عالی بیش از پیش به اهدافی که در تأسیس آن منظور بوده است دست یابد.

غلامعلی حداد عادل

<https://apll.ir/1400/01/21/انتصاب-استاد-اسوار-به-سمت-مدیر-گروه-ادب>

جلسه دفاع پایان‌نامه کارشناسی ارشد، پژوهشکده مطالعات واژه‌گزینی

چهارشنبه، بیستم اسفندماه ۱۳۹۹، یازدهمین جلسه دفاع از پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد واژه‌گزینی و اصطلاح‌شناسی در پژوهشکده مطالعات واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی برگزار شد.

در این جلسه دفاع، خانم نازنین قنبری از پایان‌نامه خود در موضوع «پژوهشی زبان‌شناختی - اجتماعی درباره خوراک‌واژه‌های غیرفارسی در فهرست خوراک‌های غذاخوری‌های فوری و قهوه‌سراها شهر تهران» دفاع کرد. دکتر یحیی مدرسی تهرانی، دکتر محمدرضا رضوی، و دکتر شهین نعمت‌زاده، به ترتیب استادان راهنما، مشاور و داور این پایان‌نامه بودند.

علاوه بر استادان مذکور، دکتر غلامعلی حداد عادل، رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی و رئیس پژوهشکده مطالعات واژه‌گزینی، و خانم نسرین پرویزی، معاون گروه واژه‌گزینی، در این جلسه حضور یافتند. دانشجویان و سایر علاقه‌مندان نیز به صورت مجازی و برخط این جلسه را دنبال کردند. در چکیده پایان‌نامه مذکور آمده است:

یکی از مهم‌ترین مبادلات فرهنگی در بین جوامع دادوستد فرهنگ آشپزی و غذایی است. باتوجه به اهمیت نقش غذا در جامعه امروز ایران، شاهد ورود روزافزون خوراک‌واژه‌ها و نوش‌واژه‌های غیرفارسی در این کشور هستیم. این پژوهش با هدف بررسی تأثیر عوامل درون‌زبانی و برون‌زبانی بر ورود این واژه‌ها در فهرست خوراک‌های غذاخوری‌های فوری (رستوران‌های فست‌فود) و قهوه‌سراها (کافی‌شاپ‌های) شهر تهران از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی دنبال می‌شود. در این تحقیق با مطالعه خوراک‌واژه‌ها، علت انتخاب این نام‌ها، انگیزه‌های مردم در پذیرش این واژه‌ها، تأثیر اجتماعی کاربرد آن‌ها، با نظر به الگوی انتشار و نوآوری رابرت لئون کوپر، و همچنین ساختار واژگانی‌شان از منظر صرفی و معنایی، بررسی شده است.

علاقه‌مندان برای مطالعه ادامه مطلب به نشانی زیر مراجعه فرمایند:

<https://apll.ir/1399/12/23/جلسه-دفاع-پایان-نامه-کارشناسی-ارشد-پ-1399/12/23>

محدثه طاهری

معرفی کتاب درسی خارجی – (2019) Ma méthode de lecture syllabique

کتاب‌شناسی

عنوان کتاب	Ma méthode de lecture syllabique (روش من برای خواندن هجایی)
کشور	فرانسه
موضوع	آموزش هجاها و حروف زبان فرانسوی به دانش آموزان فرانسوی
نام مؤلفان	Clementine Delile, Jean Delile (کلمانتین دلیله، ژان دلیله)
نام ویراستار	Marie-Helene Van Tilbeurgh (ماری - هلن ون تیلبرگ)
سال تألیف	۲۰۱۹
پایه	۵-۷ سال / مقطع CP
ناشر و مشخصات چاپ	Hatier

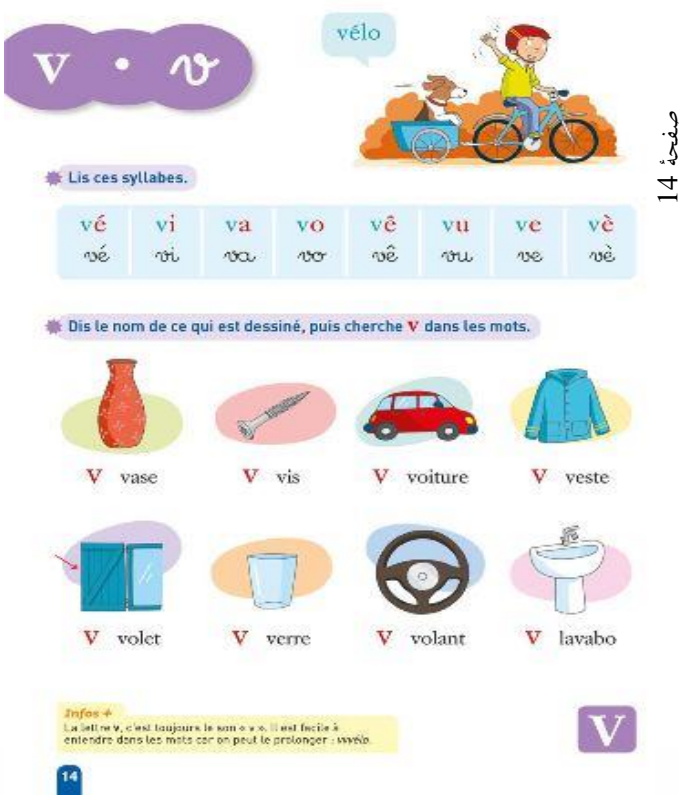
از سال ۱۳۹۴ تاکنون در این صفحه به معرفی اولین کتاب‌هایی پرداخته‌ایم که برای آموزش زبان و ادبیات فارسی در مدارس ایران نوشته شده است. از این شماره به بعد قصد داریم یک مطالعه تطبیقی انجام دهیم و بینیم سایر کشورهای جهان به‌ویژه کشورهای پیشرفته برای آموزش زبان رسمی و مادری به کودکان و دانش‌آموزان چه می‌کنند؟ به این منظور به معرفی کتاب‌هایی خواهیم پرداخت که برای آموزش زبان رسمی هر کشور به دانش‌آموزان بومی همان کشور نوشته شده و به‌صورت رسمی در مدارس آموزش داده می‌شود. در اولین بخش این مجموعه، کتابی را از کشور فرانسه معرفی می‌کنیم که در سال اول مقطع ابتدایی (پنج تا هفت سال) تدریس می‌شود.

معرفی کتاب

موضوع کتاب آموزش «هجاهای زبان فرانسوی» است. در هر درس ابتدا شکل نوشتاری حروف الفبای فرانسوی و سپس ترکیب همان حرف با مصوت‌ها آموزش داده شده و از دانش‌آموز خواسته شده است این هجاها را بخواند. سپس تصویری آمده که با ابتدای آن حرف، نوشته می‌شود. در ادامه چند تصویر مرتبط با آن حرف می‌آید و دانش‌آموز ضمن خواندن کلمه، باید آن حرف را در شکل نوشتاری زیر عکس پیدا کند. در قسمت پایین صفحه یک جمله در کادری کوتاه برای اطلاعات بیشتر درباره همان هجا نوشته شده است. پس‌ازاینکه دانش‌آموز هجاها و ترکیب آوایی و شکل نوشتاری آنان را آموخت به یادگیری هجاهای مرکب مثل *ien, ain, ein* پرداخته می‌شود. ابتدا دانش‌آموز چند واژه را می‌خواند که دارای آن هجا هستند و در تمرین بعدی جملات کوتاه (در حد شش کلمه) را می‌خواند و هجاها را در جملات پیدا می‌کند (هجاها با رنگ متفاوتی در کتاب متمایز شده‌اند).

در برخی صفحات نکته‌ای با عنوان **Attention!** (توجه) درباره خوانش و نگارش کلمات دارای هجای آموزش داده‌شده آمده است؛ در ضمن با پیشرفت دروس، دروس قبلی در کادر کوچکی مرور می‌شود. در صفحات پایانی کتاب، متن کوتاهی (حدود ده تا بیست جمله کوتاه) همراه با تصویر از یک داستان نقل شده است. سپس از این داستان پنج سؤال درست یا نادرست یا تست سه‌گزینه‌ای از متن کتاب طرح شده است تا فهم دانش‌آموز از متن ارزیابی شود.

تمام صفحات کتاب دارای تصاویر جذاب رنگی باکیفیت است. میزان متن به نسبت تصاویر اندک است و باتوجه به سن دانش‌آموزان از ویژگی دیداری بیشتر بهره گرفته شده است.

صفحه ۱۴

صفحه ۱۵

ساختار کتاب

تعداد صفحه	۸۰
تمرین	دارد
تصویر	دارد

ien • iem

chien

Lis ces syllabes.

rien sien gien lien tien cien dien vien
rien sien gien lien tien cien dien vien

Lis ces mots.

bien	rien	un collégien	un chirurgien
le mien	ancien	un Indien	un pharmacien
le tien	combien	un gardien	un informaticien
le sien	quotidien	un musicien	un électricien

Lis ces phrases et trouve celle qui est dessinée.

Fabien est gardien de but. Les Italiens ont battu les Brésiliens.
C'est le mien, pas le tien. Le mécanicien répare un ancien moteur.
Ta lettre est bien arrivée. Le chapeau du magicien semblait vide.
Qui entretient la machine ? Son chien vient dès qu'on l'appelle.
Chez l'opticien, Julien choisit des lunettes.

Chez l'opticien, Julien choisit des lunettes.

Attention !

être patient • un client • le quotient
un récipient • un inconvenient

Infos +
Dans ien, au ralenti, on entend « i » en
avant du son « n » qui s'écrit « ie ».
Quelques mots terminés par ient
se lisent « lan » comme paient.

56

ain • ein

main
peinture

Lis ces syllabes.

gain vain main lain pein tein rein fein
gain vain main lain pein tein rein fein

Lis ces mots.

du pain	de main	plein	les freins
un bain	des grains	peindre	les reins
la main	un terrain	éteindre	la peinture
un train	un refrain	atteindre	une ceinture

Lis ces phrases et trouve celle qui est dessinée.

Soudain, Jules lève la main. Il craint le froid et la neige. On reviendra de main matin. Une haie entoure le terrain. Le peintre tient sa palette de la main gauche.
Romain a beaucoup de copains. Il boucle sa ceinture et démarre. Des peintres ont repeint les volets. Son vélo a de bons freins, maintenant.

Révision

tien • vin • lein • rain • coi
rian • men • pou • fau • ban

Infos +
Les groupes de lettres ain et ein se lisent
« in ». Les lettres a et e placées avant in
rappellent des mots de la même famille
ou de même origine : main et manuel.

57

a • a

chat

Regarde bien comment s'écrit la lettre a.

a a a a a a a a a a
a a a a a a a a a a

Dis le nom de ce qui est dessiné, puis cherche a dans les mots.

a balle a tomate a sac a rat

a table a vache a cane a valise

Infos +
La « a » imprimée a deux classes : « a » ou « é ». Si la lettre « a » est « marquée » à une autre lettre,
on n'a plus le son « a » (an, au, ai...). Mais commençons par ce qui est simple.

A

6

Le petit chien et les chatons

Le jeune Miraut vint flairer les petits chats. Il se coucha sans hésiter à côté d'eux et s'endormit. La maman chatte s'était levée sur ses quatre pattes, curieuse de ce nouvel arrivant qu'elle ne connaissait pas encore.

Légère, elle sauta de son canapé et s'approcha des trois bêtes dormant en tas. La langue râpeuse lécha tour à tour Mitis et Moute, ses enfants, puis à deux ou trois reprises, après l'avoir bien flairé, elle lécha de même les poils du crâne du jeune toutou.

Il ne se réveilla pas pour autant et continua de reposer en paix entre ses deux frères adoptifs.

LOUIS PERROUD, *Le roman de Miraut*.

66

À quatre ans

Lorsqu'elle allait au marché, ma mère me laissait dans la classe de mon père, qui apprenait à lire à des gamins de six ou sept ans. Je restais assis, bien sage, au premier rang. Un beau matin, elle me déposa à ma place, pendant que mon père écrivait sur le tableau : « La maman a puni son petit garçon qui n'était pas sage. »

Tandis qu'il écrivait le point final, je criai :

« Non ! Ce n'est pas vrai ! Maman ne m'a pas puni ! Tu n'as pas bien écrit ! »

Mon père me regarda stupéfait :

« Qui t'a dit qu'on t'avait puni ? - C'est écrit. »

La surprise lui coupa la parole un moment.

« Voyons, voyons, dit-il enfin, est-ce que tu sais lire ? »

Il alla prendre un livre et je lus sans difficulté plusieurs pages...

Je crois que mon père eut ce jour-là la plus grande joie de sa vie.

MARCEL PAGNOL, *La gloire de mon père*, éd. de Fallois.

67

Trouve les bonnes réponses.

Le père du petit garçon était...
 gendarme.
 instituteur.
 peintre.

Le père du petit garçon a été...
 très triste.
 en colère.
 fou de joie.

Marcel Pagnol a su lire...
 à 4 ans.
 à 6 ans.
 à 8 ans.

Le petit garçon a-t-il été puni ?
 Oui. Non.

67

i • i

pie

Lis les lettres i et a.

i i a i i a i a i a
i i a i i a i a i a

Dis le nom de ce qui est dessiné, puis cherche i dans les mots.

i nid i lit i livre i radis

i souris i bougie i niche i fourmi

Infos +
Si la lettre i est marquée à une autre lettre, on n'a plus le son « i » (ai, ie, il, ille, etc.). Les groupes de lettres, plus difficiles, seront appris plus tard.

I

7

روزشمار رویدادهای ادبی فروردین ۱۴۰۰

محدثه طاهری^۱

مناسبت‌ها	روزهای هفته / هجری شمسی
زادروز سلمان هراتی، شاعر (۱۳۳۸-۱۳۶۵ش، لنگرود)	یکشنبه ۱ فروردین
زادروز سید حسن حسینی، شاعر (۱۳۳۵-۱۳۸۳ش، تهران)	دوشنبه ۹ "
درگذشت سید حسن حسینی، شاعر (۱۳۳۵-۱۳۸۳ش، تهران)	شنبه ۱۴ "
زادروز نادر ابراهیمی، داستان‌نویس (۱۳۱۵-۱۳۸۷، تهران)	دوشنبه ۱۶ "
درگذشت پروین اعتصامی، شاعر (۱۲۸۵-۱۳۲۰ش، تهران)	جمعه ۲۰ "
درگذشت صادق هدایت، داستان‌نویس (۱۲۸۱-۱۳۳۰ش، پاریس)	چهارشنبه ۲۵ "
بزرگداشت شیخ فریدالدین محمد عطار نیشابوری، شاعر (۵۵۳-۶۲۷ق) (تاریخ‌های ۵۳۰-۶۲۷ق و ۵۴۰-۶۱۸ق نیز به‌عنوان سالروز تولد و درگذشت ذکر شده است).	جمعه ۲۷ "
زادروز محمدعلی بهمنی، غزل‌سرا (۱۳۲۱ش، اندیمشک)	

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه تهران

۲۵ فروردین روز بزرگداشت عطار نیشابوری

بادشمال می وزد جلوه یاسمن نگر

فریدالدین ابوحامد محمد عطار نیشابوری
مشهور به شیخ عطار نیشابوری
(۱۱۴۶م/۵۴۰ق - ۱۲۲۱م/۶۱۸ق)

وقت سحر ز عشق گل بلبل نعره زن نگر
سنبل شاخ شاخ را مروحه چمن نگر
باد مشاطه فعل را جلوه گر سمن نگر
سوسن شیرخواره را آمده در سخن نگر
ناوک چرخ گلستان غنچه بی دهن نگر
از پی رهزنی او طره یاسمن نگر
چند غم جهان خوری شادی انجمن نگر
لشکریان باغ را خیمه ز نسترن نگر
روح نسیم صبح بین ابر گلاب زن نگر
این شکم زمانه را پر بت سیمن نگر
زندگی ای! به دست کن مردن مرد و زن نگر
ماتم دوستان بکن رفتن خویشان نگر
درنگر و ز خاکشان، حسرت تن به تن نگر
ریخته زیر خاکها طره پرشکن نگر
غمزده فراق بین، سوخته محن نگر

باد شمال می وزد جلوه یاسمن نگر
سبزه تازه روی را نوخط جویبار بین
سوسنی لطیف را همچو عروس بکر بین
خیری سرفگنده را در غم عمر رفته بین
لعبت شاخ ارغوان طفل زبان گشاده بین
تا که بنفشه باغ را صوفی فوطه پوش کرد
خیز بیا به وقت گل باده بده که عمر شد
تا گل پادشاهوش تخت نهاد در چمن
هین که گذشت وقت گل سوی چمن نگاه کن
نی بگذر ازین همه وز سر صدق فکر کن
ای دل خفته عمر شد تجربه گیر از جهان
از سر خاک دوستان سبزه دمید خون نگر
بر سر خاک دوستان موج دریغ می زند
فکر کن و به چشم دل حال گذشتگان ببین
سوختی ای فرید تو در غم هجر خود بسی

بارگذاری کتابهای درسی قدیمی در وبگاه فرهنگستان

۱۳۱ عنوان کتابهای درسی قدیمی فارسی

اهدایی به

گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی

در وبگاه فرهنگستان

بارگذاری شد و

در نشانی زیر قابل بارگیری است:

<https://apll.ir/> کتابهای - درسی

